

Offentlighet, sekretess och integritet

Sammanfattning

Utskottet föreslår ett tillkännagivande om att regeringen bör se över regelverket när det gäller tystnadsplikt för tolkar.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden som rör frågor om datainsamling på internet, Datainspektionens uppdrag, en sekretessbrytande bestämmelse för SOS Alarm, offentlighet i skolor med enskild huvudman, en sekretessbrytande bestämmelse för statligt anställningsstöd, digitalisering inom offentlig förvaltning, sekretess vid ansökan om tjänst inom offentlig verksamhet, översyn av offentlighets- och sekretesslagen i samband med en översyn av socialtjänstlagen, stärkt tillsyn på integritetsområdet, publicering av bilder för brottsbekämpning, sekretess i vårdnadsutredningar, en nätombudsman, åtgärder mot hot och kränkningar på internet, en sekretessbrytande bestämmelse vid brott i verksamhet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade samt ökad insyn och öppenhet i EU.

I betänkandet finns åtta reservationer (SD, L, V, KD).

Behandlade förslag

Drygt tjugofem motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2017/18.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning.....	6
Bakgrund	6
Utskottets överväganden.....	17
Personlig integritet och konsumentskydd samt kvalitetsverktyg för webbplatser.....	17
Sekretessbrytande bestämmelse för SOS Alarm	22
Offentlighet i skolor med enskild huvudman	25
Sekretessbrytande bestämmelse för statligt anställningsstöd.....	28
Digitalisering inom offentlig förvaltning.....	30
Sekretess vid ansökan om tjänst inom offentlig verksamhet	41
Översyn av offentlighets- och sekretesslagen i samband med översyn av socialtjänstlagen	43
Stärkt tillsyn på integritetsområdet.....	44
Tystnadsplikt för tolkar	46
Publicering av bilder för brottsbekämpning	49
Sekretess i vårdnadsutredningar	51
En nätombudsman	52
Uppföljning av handlingsplan mot hot och kränkningar	55
Sekretess vid brott mot person i LSS-verksamhet	57
Ökad insyn och öppenhet i EU	60
Reservationer	65
1. Personlig integritet och konsumentskydd, punkt 1 (L)	65
2. Kvalitetsverktyg för webbplatser, punkt 2 (SD, KD)	66
3. Sekretessbrytande bestämmelse för SOS Alarm, punkt 3 (SD).....	66
4. Offentlighet i skolor med enskild huvudman, punkt 4 (SD).....	67
5. Sekretessbrytande bestämmelse för statligt anställningsstöd, punkt 5 (SD, V)	68
6. Stärkt tillsyn på integritetsområdet, punkt 9 (L)	68
7. En nätombudsman, punkt 13 (V).....	69
8. Ökad insyn och öppenhet i EU, punkt 16 (L)	70
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	71
Motioner från allmänna motionstiden 2017/18	71

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Personlig integritet och konsumentskydd

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:432 av Robert Hannah (L),

2017/18:1188 av Gunilla Nordgren (M),

2017/18:3579 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 2 och

2017/18:3756 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkandena 5 och 6.

Reservation 1 (L)

2. Kvalitetsverktyg för webbplatser

Riksdagen avslår motion

2017/18:3094 av Tuve Skånberg m.fl. (KD) yrkande 2.

Reservation 2 (SD, KD)

3. Sekretessbrytande bestämmelse för SOS Alarm

Riksdagen avslår motion

2017/18:888 av Adam Marttinen och Patrick Reslow (SD, -) yrkande 17.

Reservation 3 (SD)

4. Offentlighet i skolor med enskild huvudman

Riksdagen avslår motion

2017/18:907 av Robert Stenkvist m.fl. (SD) yrkande 4.

Reservation 4 (SD)

5. Sekretessbrytande bestämmelse för statligt anställningsstöd

Riksdagen avslår motion

2017/18:3362 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 10.

Reservation 5 (SD, V)

6. Digitalisering inom offentlig förvaltning

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:2029 av Anette Åkesson (M) yrkande 3 och

2017/18:2803 av Ida Drougge (M).

7. Sekretess vid ansökan om tjänst inom offentlig verksamhet

Riksdagen avslår motion

2017/18:2047 av Lena Asplund (M).

8. Översyn av offentlighets- och sekretesslagen i samband med översyn av socialtjänstlagen

Riksdagen avslår motion

2017/18:865 av Teresa Carvalho m.fl. (S).

9. Stärkt tillsyn på integritetsområdet

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:361 av Nina Lundström (L) yrkandena 1–3 och

2017/18:3588 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkandena 7 och 9.

Reservation 6 (L)

10. Tystnadsplikt för tolkar

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen bör se över regelverket när det gäller tystnadsplikt för tolkar och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motion

2017/18:51 av Lars-Axel Nordell (KD).

11. Publicering av bilder för brottsbekämpning

Riksdagen avslår motion

2017/18:1289 av Lars-Arne Staxäng (M).

12. Sekretess i vårdnadsutredningar

Riksdagen avslår motion

2017/18:1524 av Margareta Larsson (-).

13. En nätombudsman

Riksdagen avslår motion

2017/18:3881 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 8.

Reservation 7 (V)

14. Uppföljning av handlingsplan mot hot och kränkningar

Riksdagen avslår motion

2017/18:2622 av Hanna Westerén m.fl. (S).

15. Sekretess vid brott mot person i LSS-verksamhet

Riksdagen avslår motion

2017/18:117 av Björn Rubenson (KD).

16. Ökad insyn och öppenhet i EU

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:3194 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 18 och

2017/18:3684 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 7.

Reservation 8 (L)

Stockholm den 18 januari 2018

På konstitutionsutskottets vägnar

Andreas Norlén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Andreas Norlén (M), Hans Ekström (S), Veronica Lindholm (S), Jonas Millard (SD), Annicka Engblom (M), Agneta Börjesson (MP), Marta Obminska (M), Emanuel Öz (S), Fredrik Eriksson (SD), Tina Acketoft (L), Mia Sydow Mölleby (V), Tuve Skånberg (KD), Laila Naraghi (S), Berit Högman (S) och Eva-Lena Gustavsson (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet 26 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2017/18. Yrkandena gäller datainsamling på internet, Datainspektionens uppdrag, en sekretessbrytande bestämmelse för SOS Alarm, offentlighet i skolor med enskild huvudman, en sekretessbrytande bestämmelse för statligt anställningsstöd, digitalisering inom offentlig förvaltning, sekretess vid ansökan om tjänst inom offentlig verksamhet, översyn av offentlighets- och sekretesslagen i samband med en översyn av socialtjänstlagen, stärkt tillsyn på integritetsområdet, tystnadsplikt för tolkar, publicering av bilder för brottsbekämpning, sekretess i vårdnadsutredningar, en nätombudsman, åtgärder mot hot och kränkningar på internet, en sekretessbrytande bestämmelse vid brott i verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade samt ökad insyn och öppenhet i EU.

Bakgrund

Gällande ordning

Tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) ger varje medborgare rätt att i skrift och i radio, tv och liknande medier uttrycka sina tankar och åsikter och lämna uppgifter i vilket ämne som helst. Av 2 kap. 1 § TF följer att varje svensk medborgare ska ha rätt att ta del av allmänna handlingar. Rätten att ta del av allmänna handlingar får enligt 2 kap. 2 § TF begränsas endast om det krävs med hänsyn till vissa intressen, bl.a. skyddet för en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden. Varje inskränkning i rätten att ta del av allmänna handlingar ska enligt TF anges noga i en bestämmelse i en särskild lag eller, om det anses lämpligare i ett visst fall, i en annan lag som den särskilda lagen hänvisar till. Efter bemyndigande i en sådan bestämmelse får regeringen genom förordning meddela närmare föreskrifter om bestämmelsens tillämplighet. Den särskilda lag som avses är offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL. Kompletterande bestämmelser finns i offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641).

Det allmänna ska enligt 1 kap. 2 § fjärde stycket regeringsformen (RF) verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden och värna den enskildes privatliv och familjeliv. Var och en är vidare, genom den grundlagsändring som trädde i kraft den 1 januari 2011, skyddad gentemot det allmänna mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden (2 kap. 6 § andra stycket RF).

Begränsningar i detta skydd får göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningarna får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett dem och heller inte sträcka sig så långt att de utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen. Begränsningar får inte göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning (2 kap. 21 § RF). Privatlivet kan också sägas ha ett grundlagsskydd genom förbudet mot åsiktsregistrering i 2 kap. 3 § RF.

Enligt artikel 8 i europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) har var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. En inskränkning i dessa rättigheter får bara göras med stöd av lag och om det är nödvändigt med hänsyn till ändamål som är angivna i artikeln. Sverige har tillträtt Europakonventionen, och den gäller sedan 1995 också som lag i Sverige. Enligt 2 kap. 19 § RF får en lag eller annan föreskrift inte meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen.

I Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (2010/C 83/02) bekräftas de rättigheter som har sin grund i medlemsstaternas gemensamma författningstraditioner och internationella förpliktelser, Europakonventionen, unionens och Europarådets sociala stadgor samt rättspraxis vid Europeiska unionens domstol och Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna. Artikel 8 i stadgan reglerar skydd av personuppgifter. Enligt artikeln har var och en rätt till skydd av de personuppgifter som rör honom eller henne. Sådana uppgifter ska behandlas lagenligt för bestämda ändamål och på grundval av den berörda personens samtycke eller någon annan legitim och lagenlig grund. Var och en har rätt att få tillgång till insamlade uppgifter som rör honom eller henne och att få dem rättade. En oberoende myndighet ska kontrollera att reglerna efterlevs.

Personuppgiftslagen (1998:204), förkortad PUL, bygger på gemensamma EU-regler i det s.k. dataskyddsdirektivet från 1995. Bestämmelserna i PUL ska skydda människor mot att deras personliga integritet kränks genom behandling av personuppgifter (1 §).

PUL kompletteras av s.k. registerförfattningar, som kan innehålla särregleringar, undantag och preciseringar. Exempel på sådan lagstiftning är polisdatalagen (2010:361) och patientdatalagen (2008:355).

Skyddet för den personliga integriteten i samband med behandling av personuppgifter inom EU regleras i Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (dataskyddsdirektivet). En ny allmän dataskyddsförordning¹, som

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter.

gäller för behandling av personuppgifter generellt, och ett nytt direktiv om skydd för personuppgifter på det brottsbekämpande området² har antagits av Europaparlamentet och rådet. Syftet med det nya regelverket är att modernisera och ersätta reglerna i dataskyddsdirektivet från 1995 och få till stånd en mer enhetlig tillämpning inom EU. Dataskyddsförordningen innehåller många bestämmelser som är hämtade från dataskyddsdirektivet men även flera ändringar och nyheter, t.ex. rätten att bli glömd, dataportabilitet, skyldighet att anmäla personuppgiftsincident och skyldighet för den personuppgiftsansvarige att göra en konsekvensbedömning när det gäller dataskydd innan en riskfylld behandling påbörjas. Därutöver medför förordningen en skyldighet för dataskyddsmyndigheterna inom EU att samarbeta med varandra. Vid fall av s.k. gränsöverskridande behandlingar ska dessutom Europeiska dataskyddsstyrelsen kunna ta beslut som är bindande för de nationella dataskyddsmyndigheterna. Förordningen ska börja tillämpas den 25 maj 2018. Den kommer då att ersätta dataskyddsdirektivet från 1995 och PUL. Det nya direktivet ska vara genomfört senast den 6 maj 2018.

EU-kommissionen lämnade i januari 2017 förslag till en ny förordning om integritet och elektronisk kommunikation som ska gälla för tele- och internetoperatörer.³ Kommissionen har samtidigt lämnat förslag till en ny förordning som reglerar EU-institutionernas behandling av personuppgifter.⁴ Förslagen bereds inom EU.

Aktuella utredningar

Integritetskommittén

Den parlamentariskt sammansatta Integritetskommittén (Ju 2014:09, dir. 2014:65 och 2016:12) har haft i huvuduppdrag att från ett individperspektiv kartlägga och analysera faktiska och potentiella risker för intrång i den personliga integriteten i samband med användning av informationsteknik. Dessutom skulle kommittén följa upp betänkandet Skyddet för den personliga integriteten (SOU 2008:3) när det gäller behovet av att inrätta ett integritets- skyddsråd och särskilt överväga om de uppgifter som ett sådant råd i så fall bör ges lämpligen kan fullgöras av en befintlig myndighet, samt föreslå nödvändiga författningsändringar.

² Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/680 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behöriga myndigheters behandling av personuppgifter för att förebygga, förhindra, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder, och det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av rådets rambeslut 2008/977/RIF.

³ KOM(2017) 10 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om respekt för privatlivet och skydd av personuppgifter i samband med elektronisk kommunikation och om upphävande av direktiv 2002/58/EG (förordning om integritet och elektronisk kommunikation).

⁴ COM(2017) 8 final Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter som utförs av unionens institutioner, organ, kontor och byråer och om det fria flödet av sådana uppgifter samt om upphävande av förordning (EG) nr 45/2001 och beslut 1247/2002/EG.

I juni 2016 överlämnade kommittén till regeringen delbetänkandet Hur står det till med den personliga integriteten? – En kartläggning av Integritetskommittén (SOU 2016:41).

Kommittén lämnar förslag bl.a. om att Datainspektionens uppdrag att följa och beskriva utvecklingen på it-området när det gäller frågor som rör personlig integritet och ny teknik ska utvidgas till att även omfatta de legala förutsättningarna för integritetsskyddet och att myndigheten årligen ska lämna en redovisning om utvecklingen inom området till regeringen. Kommittén föreslår även att regeringen i en årlig skrivelse till riksdagen ska informera om utvecklingen och det aktuella tillståndet när det gäller frågor som rör personlig integritet, informationsteknik och de legala förutsättningarna för integritetsskyddet.

Kommittén anser att det inte bör inrättas något integritetsskyddsråd med huvuduppgift att verka för en säkrare avvägning av motstående intressen i lagstiftningen. Kommittén konstaterar att Datainspektionen redan i dag har ett övergripande ansvar för skyddet av personuppgifter, vilket bl.a. innebär att myndigheten regelmässigt är remissinstans (både när det gäller formella remisser och delningar från departementen) och ofta finns representerad i utredningar som gäller sådana frågor. Det finns enligt kommittén dessutom ett flertal andra myndigheter och organisationer, såsom Justitiekanslern, Riksdagens ombudsmän, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Post- och telestyrelsen, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden samt Sveriges advokatsamfund, som också granskar förslag till ny lagstiftning ur ett integritetsskyddsperspektiv. Detta bidrar enligt kommittén till att integritetsskyddsperspektivet lyfts fram i lagstiftningsarbetet och att bristfälliga avvägningar uppmärksammas.

Integritetskommittén redovisade sitt slutbetänkande i juni 2017. Det enhälliga slutbetänkandet – Så stärker vi den personliga integriteten (SOU 2017:52) – innehåller en rad förslag som syftar till att öka den enskildes skydd och kontroll över sina personuppgifter. Kommittén föreslår bl.a. följande:

- En rad olika myndigheter får i uppdrag att initiera och stödja branschernas arbete med s.k. uppförandekoder, som är en form av branschvis självreglering av hur personuppgifter får hanteras. Uppförandekoder bör enligt kommittén tas fram för bl.a. hälso- och sjukvård, socialtjänst, arbetslivet, konsumenttjänster, sociala medier och skolverksamhet.
- Den myndighet som får det samlade ansvaret för digitaliseringen av offentlig sektor ska även ges i uppdrag att värna den personliga integriteten, med särskilt fokus på införandet av integritetsskyddande teknik och arbetssätt. Kommittén anser dessutom att informations-säkerheten måste stärkas i samhället.
- Sverige bör satsa på forskning om digitalisering och personlig integritet men även på utbildning för att höja den allmänna kunskapsnivån om digitaliseringens effekter på den egna integriteten och när det gäller vilka

rättigheter man har gentemot företag och myndigheter som hanterar ens personuppgifter.

För att understryka behovet av den här breda kraftsamlingen anser Integritetskommittén att regeringens digitala strategi ska kompletteras med den uttryckliga ambitionen att Sverige ska bli världsledande både när det gäller att använda digitaliseringens möjligheter och när det gäller att skydda den personliga integriteten.

Såväl delbetänkandet som slutbetänkandet har remissbehandlats och bereds inom Regeringskansliet.

Ett samlat ansvar för tillsyn över den personliga integriteten

Regeringen beslutade i december 2014 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att överväga hur ett i högre grad samlat integritetsskydd kan fungera inom en och samma myndighetsstruktur genom att tillsynen över behandling av personuppgifter samlas hos en myndighet (Ju 2015:02, dir. 2014:164). Genom tilläggsdirektiv i december 2015 beslutade regeringen om förlängd utredningstid (dir. 2015:139). I utredningens uppdrag har ingått att kartlägga den tillsyn över behandling av personuppgifter som i dag bedrivs av dels en central tillsynsmyndighet med ett övergripande tillsynsansvar, dels några andra myndigheter med ett tillsynsansvar inom avgränsade sakområden. Utredningen har dessutom haft i uppdrag att analysera för- och nackdelar med ett i högre grad samlat tillsynsansvar och att utreda hur skyddet för den enskildes personliga integritet kan förstärkas genom att tillsynen över behandling av personuppgifter i högre grad samlas hos en myndighet. Dessutom har utredningen haft i uppdrag att lämna förslag som innebär att Sverige lever upp till vissa av de krav som ställs på nationella tillsynsmyndigheter i den dataskyddsförordning och det nya dataskyddsdirektiv som har blivit resultatet av EU:s dataskyddsreform. I september 2016 överlämnade utredningen betänkandet *Ett samlat ansvar för tillsyn över den personliga integriteten* (SOU 2016:65) till regeringen.

Utredningens kartläggning visar att den centrala tillsynsmyndigheten Datainspektionen har ett mycket brett och omfattande tillsynsområde som innefattar personuppgiftsbehandling inom både privat och offentlig verksamhet. Datainspektionen har behörighet att utöva tillsyn över all behandling av personuppgifter. Utöver renodlad tillsynsverksamhet bedriver Datainspektionen ett förebyggande arbete för att öka kunskapen om de bestämmelser som ska skydda den enskildes personliga integritet vid behandling av personuppgifter.

Utredningen konstaterar även att vid sidan av Datainspektionens tillsyn utövar en handfull andra myndigheter – bl.a. Post- och telestyrelsen (PTS), Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN), Konsumentverket, Centrala etikprövningsnämnden och länsstyrelserna – tillsyn över sådan personuppgiftsbehandling som förekommer i vissa särskilda verksamheter. Denna tillsyn kompletterar eller ersätter Datainspektionens tillsyn.

Utredningen har kunnat konstatera vissa brister i fördelningen av tillsynsansvar mellan Datainspektionen å ena sidan och PTS, SIN, Centrala etikprövningsnämnden samt Inspektionen för vård och omsorg å den andra. Vidare menar utredningen att lagstiftningen i några fall är utformad på ett sådant sätt att några myndigheter kan sägas ha ett åtminstone teoretiskt tillsynsansvar även över behandling av personuppgifter, trots att tillsynen i dessa fall i realiteten uteslutande bedrivs av Datainspektionen och något annat inte torde ha varit avsikten.

Utredningen har övervägt om ett ännu mer samlat tillsynsansvar skulle kunna vara en fördel när det gäller effektivitet, resursutnyttjande och enhetlighet i tillsynsarbetet. Utredningens slutsats är att det inte är möjligt eller ens lämpligt att samla all tillsyn över behandling av personuppgifter hos en enda myndighet. Utredningen föreslår därför att Datainspektionen även i fortsättningen bör vara den centrala myndigheten när det gäller personuppgiftsbehandling, men att viss tillsyn härutöver även i fortsättningen ska utföras av andra myndigheter. Det föreslås även att tillsynsansvaret i några fall överförs från PTS respektive SIN till Datainspektionen.

Utredningen lämnar även vissa förslag som innebär anpassningar av tillsynen till den EU-rättsliga dataskyddsreformen.

Betänkandet har remissbehandlats och bereds inom Regeringskansliet.

Regeringen meddelade i december 2017 att Datainspektionen bl.a. ska bli central tillsynsmyndighet på integritetsområdet och att myndigheten ska byta namn till Integritetsskyddsmyndigheten. Enligt regeringen ska myndigheten också få ett delvis ändrat uppdrag och tillföras ökade ekonomiska resurser. Regeringen avser att genomföra förändringarna stegvis under 2018.

Integritet och straffskydd

I maj 2014 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra en bred översyn av det straffrättsliga skyddet för enskildas personliga integritet, särskilt när det gäller hot och andra kränkningar (Ju 2014:10, dir. 2014:74). I februari 2016 överlämnade utredningen betänkandet *Integritet och straffskydd* (SOU 2016:7) till regeringen.

I proposition 2016/17:222 Ett starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten föreslog regeringen vissa ändringar i brottsbalken, lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor, offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och brottsskadelagen (2014:322). Vidare föreslås, som en konsekvens av vissa föreslagna ändringar i brottsbalken, ändringar i tryckfrihetsförordningen.

I propositionen föreslogs att ett nytt gradindelad brott, olaga integritetsintrång, ska införas i brottsbalken. Den föreslagna regleringen straffbelägger intrång i någon annans privatliv genom spridning av vissa slag av bilder eller andra uppgifter, om spridningen är ägnad att medföra allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör. Om gärningen med hänsyn till bildens eller uppgiftens innehåll eller sättet för eller omfattningen av spridningen var ägnad

att medföra mycket allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör, ska enligt förslaget dömas för grovt olaga integritetsintrång.

Det föreslogs vidare att straffbestämmelserna om olaga hot, ofredande och förolämpning ska förtydligas och moderniseras. För olaga hot och ofredande föreslogs även vissa utvidgningar av det straffbara området. Dessutom föreslog regeringen en ändring i de omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett förtalsbrott är grovt, så att det skulle tydliggöras att även sättet för spridningen särskilt ska beaktas vid den bedömningen.

Olaga hot och förolämpning är även straffbara som tryck- och yttrandefrihetsbrott. Regeringen föreslog därför att motsvarande ändringar skulle göras i tryckfrihetsförordningen, så att brottsbeskrivningarna i tryckfrihetsförordningens brottskatalog språkligt och innehållsmässigt skulle anpassas till de ändringar som föreslogs i straffbestämmelserna om olaga hot och förolämpning i brottsbalken. Genom den hänvisning som görs i yttrandefrihetsgrundlagen till tryckfrihetsförordningen skulle ändringarna även få genomslag på yttrandefrihetsgrundlagens tillämpningsområde.

Vidare föreslog regeringen att skyldigheten för den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla att ta bort vissa meddelanden från tjänsten skulle utvidgas till att gälla även meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna om olaga hot och olaga integritetsintrång.

Slutligen föreslogs att rätten till brottskadeersättning för kränkning skulle utvidgas till att omfatta även ersättning för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom grovt förtal.

Lagändringarna i tryckfrihetsförordningen och brottsbalken som avser olaga hot och förolämpning föreslogs träda i kraft den 1 januari 2019. I övrigt föreslogs lagändringarna träda i kraft den 1 januari 2018.

Riksdagen har behandlat regeringens förslag i bet. 2017/18:KU13 och rskr. 2017/18:36. Riksdagen har antagit regeringens förslag till ändringar i tryckfrihetsförordningen som vilande. Vidare har riksdagen beslutat att skjuta upp behandlingen av regeringens förslag till ändring i brottsbalken avseende olaga hot och förolämpning till riksmötet 2018/19. Slutligen har riksdagen antagit regeringens övriga förslag till lag om ändring i brottsbalken, lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlors, lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och lag om ändring i brottskadelagen (2014:322).

Datalagring och integritet

I en dom den 8 april 2014 ogiltigförklarades det s.k. datalagringsdirektivet⁵ av EU-domstolen (dom i de förenade målen C-293/12 och C-594/12). Direktivet syftar till att harmonisera medlemsstaternas regler om skyldigheter för leverantörer av elektroniska kommunikationstjänster att lagra vissa uppgifter

⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/24/EG av den 15 mars 2006 om lagring av uppgifter som genererats eller behandlats i samband med tillhandahållande av allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster eller allmänna kommunikationsnät och om ändring av direktiv 2002/58/EG.

om kommunikation med fast eller mobil telefoni och i viss omfattning på internet. Direktivet genomfördes i svensk rätt genom ändringar i lagen (2003:389) och förordningen (2003:396) om elektronisk kommunikation som trädde i kraft den 1 maj 2012.

En särskild utredare fick i uppdrag av regeringen att analysera de svenska bestämmelserna om lagring av uppgifter i 6 kap. 16 a–f §§ lagen om elektronisk kommunikation samt övriga bestämmelser om tillgång och behandling av sådana uppgifter, och deras förhållande till unionsrätten (Ju 2014/3010/P). Utredaren lämnade i juni 2014 sin redovisning av uppdraget i promemorian Datalagring, EU-rätten och svensk rätt (Ds 2014:23).

Utredarens bedömning var att det svenska regelverket om lagring och utlämnande av uppgifter rymms inom de ramar som ställs upp av unionsrätten och europarättens allmänna principer och kravet på respekt för grundläggande rättigheter. Mot bakgrund av att unionsrätten och europarätten endast ställer upp vissa minimikrav för skydd av privatlivet som måste uppfyllas i den nationella lagstiftningen gjorde utredaren trots det bedömningen att det fanns skäl att i ännu en utredning närmare överväga några regeländringar för att ytterligare stärka skyddet för den personliga integriteten.

Regeringen beslutade därför i juni 2014 (Ju 2014:25, dir. 2014:101) att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att bl.a. utvärdera lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet (inhämtningslagen) och analysera Säkerhetspolisens behov av en möjlighet enligt lagen att hämta in uppgifter om brottslig verksamhet som innefattar vissa samhällsfarliga brott.

I mars 2015 överlämnade utredningen betänkandet Datalagring och integritet (SOU 2015:31) till regeringen. Utredningen konstaterar att de brottsbekämpande myndigheterna hanterar ärenden enligt inhämtningslagen på ett i allt väsentligt tillfredsställande sätt. Vidare har utredningen funnit att lagen är ett viktigt redskap i myndigheternas underrättelseverksamhet. Mot bakgrund av att dagens beslutsordning fungerar väl gör utredningen bedömningen att beslut enligt inhämtningslagen även i fortsättningen bör fattas av de brottsbekämpande myndigheterna.

Utredningen gör även vissa överväganden om hur skyddet för den personliga integriteten kan stärkas när det gäller lagring av uppgifter om elektronisk kommunikation för brottsbekämpande ändamål och lämnar ett antal förslag.

Betänkandet har remissbehandlats och bereds inom Regeringskansliet.

I februari 2017 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över bestämmelserna om skyldigheten att lagra uppgifter om elektronisk kommunikation som gäller för leverantörer av allmänna kommunikationsnät och allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster, samt bestämmelserna om de brottsbekämpande myndigheternas tillgång till sådana uppgifter (dir. 2017:16). Översynen skulle genomföras i syfte att anpassa det svenska regelverket till EU-rätten så som den uttolkades

av EU-domstolen i förhandsavgörandet den 21 december 2016 i de förenade målen C-203/15 och C-698/15 (den s.k. Tele2- domen). Utredaren skulle föreslå de förändringar som är nödvändiga för att det svenska regelverket ska vara proportionerligt och ha en ändamålsenlig balans mellan skyddet för enskildas personliga integritet och behovet av uppgifter för att kunna förebygga, förhindra, upptäcka, utreda och lagföra brott. Den del av uppdraget som gavs med anledning av EU-domstolens förhandsavgörande om datalagring skulle delredovisas senast den 9 oktober 2017.

Utredaren fick även i uppdrag att se över rättssäkerhetsgarantierna och mekanismerna som ska skydda den personliga integriteten när hemliga tvångsmedel för särskilt allvarlig brottslighet används, vilket redovisas i ett senare betänkande. Uppdraget i denna del ska redovisas senast den 16 augusti 2018.

I oktober 2017 överlämnade utredningen delbetänkandet Datalagring – brottsbekämpning och integritet (SOU 2017:75) till regeringen. Utredningen föreslår sammanfattningsvis följande:

- Lagringsskyldigheten begränsas, t.ex. ska all kommunikation inom det fasta nätet undantas.
- Lagringstiderna differentieras från dagens sex månader till två, sex respektive tio månader. Lokaliseringsuppgifter, t.ex. var en mobiltelefon har befunnit sig vid tiden för ett samtal, ska lagras i två månader. För abonnemangsuppgifter vid internetåtkomst, vilket utredningen menar inte omfattas av domen, förlängs tiden till tio månader. Med hjälp av den här typen av uppgifter kan t.ex. polisen få svar på vem som har ett visst IP-nummer. Övriga uppgifter, t.ex. vem som har pratat med vem i telefon, ska lagras i sex månader.
- Uppgifterna ska endast få lagras i Sverige, vilket enligt utredningen bl.a. skapar bättre förutsättningar för en effektiv tillsyn.
- Det införs krav på prövning av en utomstående myndighet (åklagare) innan de brottsbekämpande myndigheterna får tillgång till lagrade uppgifter i underrättelseverksamhet.
- Uppgifter som gör det möjligt att identifiera abonnenter ska alltid lagras i samband med internetåtkomst. Detta ska ske oavsett vilken teknik som teleoperatörerna använder.

Förändringarna föreslås träda i kraft den 1 december 2018 förutom när det gäller den ändring som kräver att operatörerna alltid ska kunna identifiera abonnenten vid internetåtkomst. Det förslaget föreslås i stället träda i kraft den 1 april 2019.

Delbetänkandet är för närvarande föremål för remissbehandling.

Dataskyddsutredningen, m.fl. utredningar

I februari 2016 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att föreslå de anpassningar och kompletterande författnings-

bestämmelser på generell nivå som den nya dataskyddsförordningen ger anledning till (Ju 2016:04, dir. 2016:15). Syftet var att säkerställa att det finns en ändamålsenlig och välbalanserad kompletterande nationell reglering om personuppgiftsbehandling på plats när förordningen börjar tillämpas. Utredaren skulle bl.a.

- undersöka vilka kompletterande nationella föreskrifter, exempelvis processuella bestämmelser, förordningen kräver
- analysera vilka bestämmelser om administrativa sanktionsavgifter och andra sanktioner Sverige behöver eller bör införa
- överväga vilka kompletterande bestämmelser om t.ex. behandling av känsliga personuppgifter och personnummer som bör införas i den svenska generella regleringen
- undersöka om det finns behov av generella bestämmelser för personuppgiftsbehandling utanför EU-rättens tillämpningsområde
- lämna sådana författningsförslag som behövs och är lämpliga.

I uppdraget ingick inte att överväga eller lämna förslag till grundlagsändringar och inte heller att se över de s.k. registerförfattningarna eller annan sektors-specifik reglering av behandling av personuppgifter.

I maj 2017 överlämnade utredningen betänkandet Ny dataskyddslag (SOU 2017:39).

Utredningen föreslår bl.a. att personuppgiftslagen och personuppgiftsförordningen (1998:1191) ska upphävas och att de kompletterande bestämmelser som är av generell karaktär samlas i en ny, övergripande lag och förordning om dataskydd.

Enligt utredningens förslag ska dataskyddsförordningen gälla även i verksamhet som inte omfattas av unionsrätten, och myndigheter ska få behandla känsliga personuppgifter med stöd av ett nytt myndighetsundantag.

Utredningen föreslår vidare att personuppgifter som rör lagöverträdelser ska få behandlas av myndigheter och annars bara om det uttryckligen är tillåtet samt att personnummer under vissa förutsättningar ska få behandlas även i fortsättningen.

Den registrerade har enligt dataskyddsförordningen rätt till ersättning från den personuppgiftsansvarige eller ett personuppgiftsbiträde om skada har uppstått på grund av överträdelser av förordningen. Utredningen föreslår att det i den nya dataskyddslagen förtydligas att denna rätt till skadestånd även gäller vid överträdelser av bestämmelser i dataskyddslagen och andra författningar som kompletterar förordningen.

Datainspektionen ska enligt utredningens förslag vara den myndighet som ska utöva tillsyn och övervaka att bestämmelserna i dataskyddsförordningen och den nya dataskyddslagen efterlevs.

I september 2017 lämnades en kompletterande promemoria till betänkandet Ny dataskyddslag (SOU 2017:39) där dataskyddslagens territoriella tillämpningsområde behandlas (Ju2017/04264/L6). Betänkandet och promemorian bereds inom Regeringskansliet.

Regeringen har den 21 december 2017 beslutat en remiss till Lagrådet. Regeringen föreslår att en ny lag införs med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning.

I sammanhanget bör noteras att det för närvarande dels pågår, dels nyligen har avslutats ett flertal andra utredningar med syfte att anpassa nuvarande registerförfattningar och annan sektorspecifik reglering av personuppgiftsbehandling till den nya dataskyddsförordningen.

Utredningen om 2016 års dataskyddsdirektiv

Som har framgått i avsnittet under rubriken Gällande ordning, avsåg EU:s dataskyddsreform utöver förslaget till en ny allmän dataskyddsförordning även ett nytt direktiv om skydd för personuppgifter på det brottsbekämpande området.

I mars 2016 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att föreslå hur EU:s direktiv om skydd av personuppgifter vid brottsbekämpning, brottmålshantering och straffverkställighet ska genomföras i svensk rätt (Ju 2016:06, dir. 2016:21).

I april 2017 överlämnade utredningen delbetänkandet Brottsdatalag (SOU 2017:29) till regeringen. Utredningen föreslår sammanfattningsvis att direktivet i huvudsak ska genomföras genom en ny ramlag, brottsdatalagen. Syftet med lagen är både att skydda fysiska personers grundläggande fri- och rättigheter och att säkerställa att behöriga myndigheter kan behandla och utbyta personuppgifter med varandra på ett ändamålsenligt sätt. Lagen ska – i likhet med personuppgiftslagen – vara generellt tillämplig inom det område som direktivet reglerar. Lagen ska även vara subsidiär. De myndigheter som bedriver verksamhet inom lagens tillämpningsområde har i allmänhet särskilda registerförfattningar som reglerar personuppgiftsbehandlingen.

Utredningen överlämnade i oktober 2017 sitt slutbetänkande Brottsdatalag – kompletterande lagstiftning (SOU 2017:74) till regeringen. I slutbetänkandet föreslår utredningen de anpassningar som krävs med anledning av ramlagen i de registerförfattningar som ingår i utredningens uppdrag.

Såväl delbetänkandet som slutbetänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Utskottets överväganden

Personlig integritet och konsumentskydd samt kvalitetsverktyg för webbplatser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om den personliga integriteten, om konsumentskydd och om kvalitetsverktyg för webbplatser.

Jämför reservation 1 (L) och 2 (SD, KD).

Motionerna

Personlig integritet och konsumentskydd

I kommittémotion 2017/18:3579 yrkande 2 av Robert Hannah m.fl. (L) begärs ett tillkännagivande om att konsumenters integritetsskydd vid köp på internet förstärks. Motionärerna anför att lagstiftningen behöver förtydligas så att konsumenterna får ett fullgott skydd för sina personuppgifter vid näthandel. Vidare framhålls behovet av ett starkare skydd när det gäller vilken typ av uppgifter företag får spara om sina kunder och hur länge de får göra detta utan att konsumenten förnyar sitt medgivande. Lagstiftningen bör skärpas så att konsumenter får tydligare insyn i vilka uppgifter om dem som lagras och hur de används. Vidare bör konsumenter få bättre möjligheter att få uppgifterna raderade. Enligt motionärerna behöver även konsumentskyddet för barn förbättras när det gäller internettjänster. Skyddet mot marknadsföring direkt till barn på internet behöver förbättras, och motionärerna anser att Sverige bör arbeta för detta på den europeiska och internationella arenan.

Liknande förslag finns i kommittémotion 2017/18:3756 yrkandena 5 och 6 av Ola Johansson m.fl. (C). Motionärerna begär ett tillkännagivande dels om att regelverket för konsumenters personuppgifter och integritet förstärks, dels om att konsumenter alltid ska kunna radera sina personuppgifter från digitala tjänster som samlar information om användaren. I motion 2017/18:432 av Robert Hannah (L) begärs ett tillkännagivande om att individens integritet vid datainsamling på nätet säkerställs. Motionärerna anför att avtal för internethandel bör ses över så att det ska gå att handla utan att behöva ange en mängd uppgifter om sig själv och att personuppgifter inte bör få spridas vidare till andra i vinst- eller marknadsföringssyfte utan den enskildes samtycke. Vidare begärs en förstärkt dataskyddslagstiftning och att konsumenter alltid ska kunna radera sina personuppgifter från digitala tjänster som samlar information till andra användare. Konsumenter bör också få möjlighet att ta del av informationen om den egna personen och radera hela eller delar av denna information.

Gunilla Nordgren (M) begär i motion 2017/18:1188 en utredning om vilka öppna register som kan behöva förändras för att stärka enskildas personliga integritet. Motionären anför att allt fler privatpersoner drabbas av olägenheter som en följd av offentligheten i diverse register. Det handlar exempelvis om kapade identiteter och inbrott. För att få utnyttja öppna register i exempelvis reklam syfte borde det krävas att den enskilde lämnar sitt medgivande.

Kvalitetsverktyg för webbplatser

Tuve Skånberg m.fl. (KD) begär i kommittémotion 2017/18:3094 yrkande 2 att Datainspektionen ges i uppdrag att utveckla kvalitetsverktyg för webbplatser med hög integritetsstandard. Detta skulle vara ett sätt att belöna de webbplatser som arbetar mot kränkningar på nätet.

Gällande ordning

Hantering av personuppgifter i fråga om handel och marknadsföring regleras i olika författningar, bl.a. personuppgiftslagen (1998:204), förkortad PUL, lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation, lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden och produktansvarslagen (1992:18). Ett antal tillsynsmyndigheter kontrollerar hanteringen av personuppgifter i konsumentens sammanhang. Datainspektionen utövar tillsyn enligt PUL. Post- och telestyrelsen (PTS) utövar tillsyn över integritetsskyddet vid användning av elektroniska kommunikationstjänster. Konsumentverket utövar tillsyn enligt lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. Konsumentombudsmannen kan utfärda förelägganden och inleda rättsprocesser mot företag som bryter mot lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. Därtill utövar Justitieombudsmannen och i viss utsträckning Justitiekanslern tillsyn över det allmännas verksamhet. Polis och åklagare utreder misstänkta brott.

Den som anser att hennes eller hans uppgifter hanterats på ett felaktigt sätt kan således vända sig till olika tillsynsmyndigheter med ett klagomål. Beroende på vad klagomålet rör är det olika myndigheter som ansvarar för tillsynen. Exempelvis ansvarar Datainspektionen för frågor som handlar om vilka uppgifter om kunderna som får hanteras och hur länge de får sparas. PTS ansvarar för frågor om hur samtycke inhämtas om placering av s.k. kakor⁶ på kundernas utrustning. Konsumentverket och Konsumentombudsmannen ansvarar för frågor om oskäliga avtalsvillkor. Även intressenter som exempelvis konsumentorganisationer kan anmäla brott och brister i t.ex. avtalsvillkor. Vidare finns det en möjlighet för den enskilda kunden att begära skadestånd för den skada som hon eller han anser sig ha lidit på grund av integritetsintrång och att då väcka talan vid allmän domstol.

⁶ En kaka (cookie) är en liten textfil som den besökta webbplatsen sparar på besökarens dator. Kakan kan sedan förse webbplatsen med information om besökaren. Varje kaka innehåller bl.a. en egen identitetsbeteckning och används för att webbplatsen ska kunna veta vad den enskilda besökaren gör eller tidigare har gjort på webbplatsen.

Enligt lagen om elektronisk kommunikation ska alla som besöker en webbplats med kakor som huvudregel få tillgång till information om att webbplatsen innehåller kakor och ändamålet med användningen av kakor. Besökaren ska också ge sitt samtycke till att kakor används på detta sätt. Den fortsatta hanteringen av informationen i kakan hos den som ansvarar för webbplatsen, hos annonsören eller den som på annat sätt blir ansvarig för hanteringen, omfattas av bestämmelserna i PUL.

För behandling av personuppgifter som sparas när en kund betalar med kreditkort eller använder ett s.k. bonuskort gäller PUL. Huvudregeln är enligt 10 § att behandling av personuppgifter förutsätter den registrerades samtycke. Av 11 § följer vidare att personuppgifter inte får behandlas för ändamål som rör direkt marknadsföring, om den registrerade skriftligen har anmält att han eller hon motsätter sig sådan behandling. PUL innebär också att uppgifterna inte får bevaras under längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen med behandlingen (9 § första stycket f).

EU-domstolen har slagit fast att rätten till skydd för privatlivet under vissa förutsättningar kan innebära en rätt för en EU-medborgare att få sina uppgifter borttagna från sökverket Google. Det som tas bort är inte uppgifterna i sig utan Googles länk till uppgifterna. Detta kan gälla om uppgifterna är felaktiga, ofullständiga, irrelevanta eller överflödiga (dom den 13 maj 2014 i mål C-131/12).

I dataskyddsförordningen, som träder i kraft den 25 maj 2018, föreskrivs en rätt för den registrerade att få sina personuppgifter raderade och att bli ”bortglömd” (“right to be forgotten”).

I 21 kap. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, finns bestämmelser om sekretess till skydd för uppgifter om enskildas personliga förhållanden i all offentlig verksamhet. Enligt 1 § gäller sekretess för uppgift som rör en enskilds hälsa eller sexualliv om det måste antas att den enskilde eller någon närstående till denne kommer att lida betydande men om uppgiften röjs. Sekretess gäller också för uppgifter om en enskilds eller en anhörigs bostadsadress, telefonnummer, e-postadress eller liknande uppgifter som kan användas för att komma i kontakt med denne, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående kan komma att utsättas för hot eller våld eller lida annat allvarligt men om uppgiften röjs (3 §).

Datainspektionens uppdrag och verksamhet regleras genom bestämmelser i bl.a. förordningen (2007:975) med instruktion för Datainspektionen (instruktionen), personuppgiftsförordningen (1998:1191), kameraövervakningsförordningen (2013:463) och genom de regleringsbrev som regeringen utfärdar varje år. I Datainspektionens uppdrag ingår bl.a. att verka för att människor skyddas mot att deras personliga integritet kränks genom behandling av personuppgifter och för att god sed iaktas i kreditupplysnings- och inkassoverksamhet (1 § första stycket instruktionen). Myndigheten ska särskilt inrikta sin verksamhet på att informera om gällande regler samt ge råd och hjälp åt personuppgiftsombud enligt PUL (1 § andra stycket instruktionen). Myndigheten ska följa och beskriva utvecklingen på it-området

när det gäller frågor som rör integritet och ny teknik (1 § tredje stycket instruktionen). Datainspektionen är en central förvaltningsmyndighet som genom sin tillsynsverksamhet ska bidra till att behandlingen av personuppgifter inte medför otillbörligt intrång i enskildas personliga integritet. Myndigheten ska också säkerställa att reglerna för sådan behandling följs. Datainspektionen är även Sveriges nationella tillsynsmyndighet för behandling av personuppgifter enligt bl.a. Schengenkonventionen, konventionen om EU:s tullinformationssystem och rådsbeslutet om inrättande av Europeiska polisbyrå (Europol).

Regeringen bemyndigade i april 2004 chefen för Justitiedepartementet att tillkalla en kommitté (Ju 2004:05) med uppdrag att bl.a. kartlägga och analysera sådan lagstiftning som rör den personliga integriteten. Kommittén antog namnet Integritetsskyddskommittén. Kommittén lämnade i mars 2007 delbetänkande Skyddet för den personliga integriteten – Kartläggning och analys (SOU 2007:22) och i januari 2008 slutbetänkandet Skyddet för den personliga integriteten – Bedömningar och förslag (SOU 2008:3). Som nämnts i betänkandets inledande avsnitt har Integritetskommittén (Ju 2014:09, dir. 2014:65) haft i huvuduppdrag att från ett individperspektiv kartlägga och analysera faktiska och potentiella risker för intrång i den personliga integriteten i samband med användning av informationsteknik. Dessutom skulle kommittén följa upp betänkandet Skyddet för den personliga integriteten (SOU 2008:3) när det gäller behovet av att inrätta ett integritetsskyddsråd och särskilt överväga om de uppgifter som ett sådant råd i så fall bör ges lämpligen kan fullgöras av en befintlig myndighet, samt föreslå nödvändiga författningsändringar. Integritetsskyddskommittén har dels i sitt delbetänkande, dels i sitt slutbetänkande lämnat en rad förslag som syftar till att bl.a. öka den enskildes skydd och kontroll över sina personuppgifter. Betänkandena bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Som redan har nämnts, har regeringen aviserat att Datainspektionen bl.a. ska bli central tillsynsmyndighet på integritetsområdet och att myndigheten ska byta namn till Integritetsskyddsmyndigheten. Enligt regeringen ska myndigheten också få ett delvis ändrat uppdrag och tillföras ökade ekonomiska resurser. Regeringen avser att genomföra förändringarna stegvis under 2018.

Utskottets tidigare behandling

Våren 2015 behandlade utskottet motionsyrkanden om bl.a. konsumenters integritet och rättigheter vid internethandel samt uppdrag till Datainspektionen att utveckla kvalitetsverktyg för webbplatser med hög integritetsskyddsstandard. Utskottet konstaterade bl.a. att många frågor som rör skyddet av den personliga integriteten – i såväl privat som offentlig verksamhet och vad avser det straffrättsliga skyddet – var föremål för omfattande utredningsarbete och att det är en prioriterad fråga för regeringen att stärka skyddet för den personliga integriteten. Utskottet hänvisade också till att det pågick

förhandlingar inom EU om det framtida dataskyddet, inklusive ett förslag om ”rätten att bli glömd”. Dessa utrednings- och förhandlingsarbeten borde enligt utskottets mening inte föregripas, och motionsyrkandena avstyrktes (bet. 2014/15:KU15 s. 17).

När det gäller yrkanden om tillgång till uppgifter ur offentliga register redovisas bl.a. följande i betänkande 2014/15:KU15 (s. 15 f.) om utskottets tidigare behandling:

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden om inskränkningar i offentligheten i register m.m. för att värna den enskildes personliga integritet. Utskottet har då konstaterat att offentlighetsprincipen utgör en viktig hörnsten i den svenska demokratin och att en väsentlig del av denna är medborgarnas rätt att ta del av allmänna handlingar. Detta kan gälla även om handlingarna innehåller uppgifter om enskildas personliga förhållanden. Regleringen i sekretesslagstiftningen innebär enligt utskottet en avvägning mellan intresset av offentlig insyn och behovet av sekretesskydd inom olika ämnesområden. Enligt utskottets mening är det givetvis angeläget att det finns ett reellt skydd för den enskildes integritet. Samtidigt finns det en risk att ju fler uppgifter som sekretessbeläggs, desto sämre blir medborgarnas insyn i myndigheternas verksamhet (bet. 2008/09:KU8 s. 8). Utskottet har senare vidhållit detta ställningstagande (bet. 2011/12:KU9 s. 12 och 2013/14:KU25 s. 24).

I sitt ställningstagande (bet. 2014/15:KU15 s. 17) vidhöll utskottet att det inte fanns något behov av en ändring av de bestämmelser som reglerar tillgången till uppgifter ur offentliga register. Motionen avstyrktes.

Utskottet har även våren 2017 behandlat motionsyrkanden om bl.a. konsumenters integritet och rättigheter, kvalitetsverktyg för webbplatser och tillgången till uppgifter ur offentliga register (bet. 2016/17:KU15 s. 28). Utskottet anförde att det är viktigt att värna den personliga integriteten och att den tekniska utvecklingen har medfört nya risker samt att det på många områden krävs noggranna avvägningar mellan olika intressen och skyddet av den personliga integriteten för att en godtagbar balans ska uppnås. Utskottet konstaterade och välkomnade att frågor som rör skyddet av den personliga integriteten nyligen hade utretts och övervägdes i pågående utredningar. Utskottet anförde att det pågående utredningsarbetet och beredningen av förslag inom Regeringskansliet inte borde föregripas. Motionsyrkandena avstyrktes därför. Sverigedemokraterna, Liberalerna och Kristdemokraterna reserverade sig beträffande vissa motionsyrkanden.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser i likhet med sitt tidigare ställningstagande att det är viktigt att värna den personliga integriteten. Att den tekniska utvecklingen har medfört nya risker samt att det på många områden krävs noggranna avvägningar mellan olika intressen och skyddet av den personliga integriteten för att en godtagbar balans ska uppnås. Beredningen av utredningsförslagen inom Regeringskansliet bör dock inte föregripas. Utskottet noterar även att

regeringen avser att genomföra förändringar i Datainspektionens uppdrag och verksamhet. Motionsyrkandena avstyrks därför.

Sekretessbrytande bestämmelse för SOS Alarm

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en ändrad sekretessbestämmelse för SOS Alarm.

Jämför reservation 3 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2017/18:888 yrkande 17 av Adam Marttinen (SD) och Patrick Reslow (–) begärs ett tillkännagivande om att sekretessreglerna och samtalsordningen mellan SOS Alarm och länskommunikationscentralerna ändras så att polisen kan få uppgifter om akuta ärenden samtidigt som den övriga räddningstjänsten. Motionärerna anför att när en person i dag ringer till SOS Alarm följer samtalet en viss ordning, där operatören ställer de frågor som behövs för att avgöra om en ambulans eller brandbil ska skickas till platsen. Först därefter kopplas samtalet till polisen, som måste ställa många av frågorna en gång till. Detta dubbelarbete riskerar att fördröja polisinsatserna och bidra till att poliserna måste köra så snabbt att det medför risker.

Gällande ordning

Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, gäller enligt 1 kap. 1 § myndigheters och vissa andra organs hantering av allmänna handlingar. SOS Alarm Sverige AB (SOS Alarm) är inte en myndighet utan ett aktiebolag, som ägs till lika stora delar av staten och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av allmänna handlingar hos myndigheter ska enligt 2 kap. 3 § OSL i tillämpliga delar gälla också handlingar hos bl.a. aktiebolag där kommuner eller landsting utövar ett rättsligt bestämmande inflytande. Kommuner eller landsting som äger mer än hälften av aktierna i ett aktiebolag ska anses utöva ett rättsligt bestämmande inflytande över bolaget. Enligt en dom från Regeringsrätten (numera Högsta förvaltningsdomstolen) ska inte Landstingsförbundet, som var en av föregångarna till Sveriges Kommuner och Landsting innan det slogs ihop med Kommunförbundet, likställas med landsting i detta sammanhang (RÅ 1997 not. 108). SOS Alarm är därmed inte heller ett sådant enskilt organ som omfattas av OSL, varför lagens sekretessbestämmelser eller sekretessbrytande bestämmelser inte är direkt tillämpliga i SOS Alarms verksamhet.

Mellan svenska staten och SOS Alarm finns ett alarmeringsavtal som reglerar SOS-tjänsten och vissa alarmeringstjänster. SOS Alarm ska enligt

avtalet driva SOS-centraler som upprätthåller SOS-tjänsten för nödnumret 112 i hela landet. Det är därmed SOS Alarm som tar emot och hanterar alla samtal till nödnumret 112. De larmar sedan vidare till polisen, räddningstjänsten, ambulansen osv.

För verksamheten hos SOS Alarm gäller lagen (1981:1104) om verksamheten hos vissa regionala alarmeringscentraler. Enligt 4 § i den lagen får den som är eller har varit verksam hos en alarmeringscentral inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon i verksamheten har fått veta om sådant som har yttrats vid ett telefonsamtal där någon vill tillkalla eller komma i kontakt med polisen, räddningstjänsten, ambulansen osv. och som rör en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden eller som rör förhållanden av betydelse för rikets försvar, folkförsörjningen eller förebyggandet och beivrandet av brott.

När det gäller vårdärenden omfattas SOS Alarms personal dessutom av den tystnadsplikt som gäller för enskilda vårdgivare enligt patientsäkerhetslagen (2010:659). Dessa bestämmelser innebär att personalen inte obehörigen får röja vad de i verksamheten har fått veta om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden (1 kap. 4 § 6 och 6 kap. 12 §).

Alarmeringstjänstutredningen lämnade våren 2013 betänkandet En myndighet för alarmering (SOU 2013:33). Där föreslår utredningen att en nationell alarmeringsfunktion inrättas med uppdrag att säkerställa en snabb, säker och effektiv larmbehandling. Verksamheten ska enligt förslaget bedrivas i myndighetsform för att tillgodose behovet av långsiktigt stabila förutsättningar, ge bättre förutsättningar för samverkan samt ge riksdagen och regeringen bättre möjligheter att styra och granska verksamheten. Alarmeringstjänstutredningens betänkande har remissbehandlats. Flera remissinstanser har sett behov av att det görs större kompletteringar av utredningens förslag.

I februari 2015 tillkännagav riksdagen som sin mening att regeringen bör tillsätta en utredning med uppgift att lämna förslag till hur en sammanhållen myndighet för alarmeringstjänsten bör organiseras (bet. 2014/15:FöU6 s. 23, rskr. 2014/15:104).

Regeringen beslutade i november 2015 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och föreslå hur en nationell alarmeringsfunktion ska kunna inrättas för att samhällets alarmeringstjänst ska kunna samordnas på ett bättre sätt (Ju 2016:03, dir. 2015:113). Utredaren ska ur ett effektivitets- och kvalitetsperspektiv analysera vilken organisationsform, dvs. en myndighet eller ett bolag, som ska förordas för en sådan funktion. Utredaren ska dock oberoende av vilken organisationsform som förordas för uppgiften analysera och utarbeta fullständiga förslag till hur dels en statlig förvaltningsmyndighet, dels ett bolag kan inrättas för att kunna ansvara för den nationella alarmeringsfunktionen. Enligt utredningens direktiv skulle uppdraget redovisas senast den 31 maj 2017. Genom tilläggsdirektiv (dir. 2017:23) förlängdes utredningstiden till den 31 december 2017. Genom ett nytt tilläggsdirektiv (dir. 2017:53) har utredaren getts ytterligare två uppdrag och utredningstiden förlängts. Det första uppdraget gäller de situationer då hjälporganen möts eller befarsas kunna mötas av hot eller våld. Utredaren ska

analysera och föreslå hur hjälporganen och den nationella alarmeringsfunktionen vid alarmering och genomförande av hjälpinsatser på ett effektivt sätt ska kunna dela sådan information med varandra som är av väsentlig och omedelbar betydelse för såväl blåljuspersonalens säkerhet som effektiva hjälpinsatser. Utredaren ges vidare i uppdrag att analysera och föreslå hur den nationella alarmeringsfunktionen och hjälporganen genom ett gemensamt system på ett mer enhetligt sätt ska kunna använda geografiska data (geodata) för att säkerställa snabba och effektiva hjälpinsatser. Utredarens samtliga uppdrag ska redovisas i ett betänkande senast den 31 mars 2018.

Utskottets tidigare behandling

Utskottet har vid tidigare behandling av en liknande motion inte funnit skäl för ett sådant tillkännagivande som motionärerna efterlyste (bet. 2011/12:KU9 s. 28). Vid senare behandling av motsvarande yrkanden hänvisade utskottet dessutom till beredningen av Alarmeringstjänstutredningens arbete, som inte borde föregripas, och avstyrkte motionerna (bet. 2013/14:KU25 s. 18 och bet. 2014/15:KU15 s. 34). I betänkande 2014/15:KU15 (s. 34) hänvisade utskottet även till att regeringen nyligen tagit initiativ till ytterligare utredningsarbeten, som inte borde föregripas. Sverigedemokraterna reserverade sig. Motioner med samma innehåll avstyrktes av utskottet med hänvisning till pågående utredningsarbeten även i bet. 2016/17:KU15 (s. 34). Sverigedemokraterna reserverade sig.

Även justitieutskottet har avstyrkt likalydande motioner med hänvisning till det då pågående utredningsarbetet (bet. 2012/13:JuU2 s. 23 f.). Mot detta reserverade sig Socialdemokraterna respektive Sverigedemokraterna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att en särskild utredare har i uppdrag att analysera och föreslå bl.a. hur en nationell alarmeringsfunktion ska kunna inrättas för att samhällets alarmeringstjänst ska kunna samordnas på ett bättre sätt. Detta arbete bör inte föregripas. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Offentlighet i skolor med enskild huvudman

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om offentlighetsprincipens tillämpning i skolor med enskild huvudman.

Jämför reservation 4 (SD).

Motionen

Robert Stenkvist m.fl. (SD) begär i kommittémotion 2017/18:907 yrkande 4 ett tillkännagivande om att offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, ska gälla även i skolor med enskild huvudman. Motionärerna anför att offentlighetsprincipen ska gälla i alla skolformer, oavsett huvudman. Motionärerna menar att annars verkar de kommunala och de fristående skolorna inte under jämlika förhållanden.

Gällande ordning

Offentlighetsprincipen gäller i skolor som inte drivs i privat regi. Allmänna handlingar ska därmed på begäran lämnas ut av sådana skolor om det inte finns något hinder på grund av sekretess. Sekretess gäller enligt 23 kap. 1 och 2 §§ OSL i förskolan, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan för uppgifter om en enskilds personliga förhållanden i bl.a. elevhälsa och övrig elevstödande verksamhet, om det inte står klart att uppgifterna kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående lider men.

Vissa privaträttsliga organ kan genom en reglering i OSL vara skyldiga att tillämpa bestämmelserna om allmänhetens rätt att ta del av allmänna handlingar (2 kap. 3 och 4 §§ OSL). Skyldigheten gäller bl.a. i sådan verksamhet som anges i bilagan till OSL. Skolor med enskild huvudman, även kallade fristående skolor, är privaträttsliga subjekt. De är dock inte sådana organ som enligt OSL och dess bilaga är underkastade offentlighetsprincipen.

Enligt bestämmelser i skollagen (2010:800) har den kommun där en fristående skola är belägen emellertid rätt till insyn i verksamheten (se bl.a. 10 kap. 41 § och 15 kap. 34 §).

Den parlamentariskt sammansatta Friskolekommittén hade i uppdrag att se över regler och villkor för fristående skolor m.m. (U 2011:04, dir. 2011:68, 2012:101, 2013:24, 2013:42 och 2013:69). Kommittén överlämnade i augusti 2013 betänkandet Friskolorna i samhället (SOU 2013:56). Kommittén menade, bl.a. mot bakgrund av att de fristående skolorna är helt skattefinansierade och att de bedriver myndighetsutövning, att de fristående skolornas verksamhet ska präglas av öppenhet och vara öppen för insyn. Kommittén gjorde därför bedömningen att offentlighetsprincipen ska införas i

fristående skolor. Kommittén ansåg dock att vissa praktiska konsekvenser behöver analyseras närmare innan en lagändring kan träda i kraft.

Regeringen redovisade i propositionen Villkor för fristående skolor m.m. (prop. 2013/14:112 s. 67 f.) sin bedömning att offentlighetsprincipen bör införas i fristående skolor.

Regeringen beslutade i juni 2014 att ge en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag om hur offentlighetsprincipen i praktiken kan införas i fristående skolor och göra konsekvensanalyser av en sådan reglering (U 2014:12, dir. 2014:91). Utredaren skulle bl.a. utreda hur en reglering för fristående skolor kan utformas för att offentlighetsprincipen ska bli praktiskt tillämpbar på såväl huvudmannanivå som skolenhetsnivå samt överväga om det behöver göras någon ändring i sekretessregleringen och i så fall föreslå hur denna ändring bör se ut. Vidare skulle utredaren bl.a. överväga om och i så fall i vilken utsträckning skollagens bestämmelser om kommuners insyns rätt fortfarande fyller en funktion om offentlighetsprincipen införs.

I september 2015 överlämnade utredningen betänkandet Ökad insyn i fristående skolor (SOU 2015:82) till regeringen. Utredningen föreslår att en ny bestämmelse införs i OSL av innebörden att vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen (TF) om rätt att ta del av allmänna handlingar hos myndigheter i tillämpliga delar ska gälla också handlingar hos huvudmän för fristående skolor. Samtliga huvudmän för fristående skolor ska omfattas. Huvudmännen ska vid tillämpningen av OSL jämföras med myndigheter. Några materiella ändringar i OSL bedöms inte vara nödvändiga. Det innebär bl.a. att elever i fristående skolor kommer att omfattas av samma sekretessbestämmelser i OSL som elever i kommunala skolor. Anställda och uppdragstagare i de fristående skolorna föreslås omfattas av meddelarskydd. Utredningen föreslår därför att bestämmelsen i 13 kap. 2 § OSL utvidgas till att omfatta även huvudmännen för de fristående skolorna.

Utredningen konstaterar att införandet av handlingsoffentlighet i de fristående skolorna för med sig ett antal nya krav på huvudmännen. De ska bl.a. vara skyldiga att registrera sina allmänna handlingar enligt samma principer som gäller för myndigheter. Bestämmelserna i TF och OSL om tillhandahållande av allmänna handlingar och om tillgänglighet blir tillämpliga på de enskilda huvudmännen. Utredningens bedömning är att det inte bör införas några mer detaljerade bestämmelser om tillgänglighet. Den kommunala arkivmyndigheten föreslås vara arkivmyndighet för arkiven hos huvudmännen för fristående skolor och därmed också ha tillsyn över arkiven. Det föreslås bli möjligt för bl.a. kommunerna att meddela föreskrifter om arkivvården. Kommunerna föreslås också ges en rätt att meddela föreskrifter om avgifter för tillsyn och förvaring av arkiven. Utredningen föreslår också vissa följändringar i skollagen (2010:800).

Betänkandet har remissbehandlats och bereds inom Regeringskansliet.

Regeringen beslutade i september 2015 att ge en särskild utredare i uppdrag att utarbeta ett förslag om hur offentlighetsprincipen i praktiken kan införas i privat utförd offentligt finansierad vård och omsorg, fristående förskolor och

fritidshem samt vuxenutbildning m.fl. som erbjuds av privata anordnare (S 2015:04, dir. 2015:92). I september 2016 överlämnade utredningen betänkandet Ökad insyn i välfärden (SOU 2016:62) till regeringen. Utredningen föreslår genom tre nya paragrafer i 2 kap. OSL att offentlighetsprincipen i princip ska införas i offentligt finansierad, privat utförd välfärd. Enskilda juridiska personer som driver sådan verksamhet ska med vissa undantag jämställas med myndigheter vid tillämpningen av OSL. Förslaget medför att enskilda juridiska personer ska iakttä reglerna i OSL om hanteringen av allmänna handlingar.

Betänkandet har remissbehandlats och bereds inom Regeringskansliet.

I proposition 2016/17:31 Stärkt meddelarskydd för privatanställda i offentligt finansierad verksamhet föreslogs en ny lag om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter. Lagen innebär att anställda, uppdragstagare och andra som på liknande grund deltar i yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom skola, vård och omsorg som till någon del är offentligt finansierad ska ha motsvarande rätt som offentligt anställda att lämna uppgifter om verksamheten för publicering i medier som omfattas av TF eller yttrandefrihetsgrundlagen. Den som bedriver verksamheten förbjuds att efterforska vem som har utnyttjat sin meddelarfrihet eller medverkat till en grundlagsskyddad framställning och får inte heller utsätta den personen för negativa åtgärder på grund av detta. Skyddet begränsas av de regler om tystnadsplikt som finns på respektive område och medför ingen rätt att lämna ut handlingar. Lagen innehåller bestämmelser om straff för den som ingriper eller efterforskar i strid med den. I propositionen nämns bl.a. utredningarna om offentlighetsprincipen i fristående skolor (SOU 2015:82) respektive i offentligt finansierad privat utförd välfärd (SOU 2016:62).

I betänkande 2016/17:KU7 föreslog utskottet att riksdagen skulle anta regeringens förslag till lag om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter med vissa ändringar. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2016/17:146). Lag (2017:151) om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter trädde i kraft den 1 juli 2017.

Utskottets tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden med liknande innehåll. Motionerna avstyrktes då med hänvisning till den då pågående beredningen av utredningsförslag (bet. 2011/12:KU9 s. 32, bet. 2013/14:KU25 s. 24 och bet. 2014/15:KU15 s. 36 f.). Liknande motioner avstyrktes av utskottet med hänvisning till pågående beredning av utredningsförslag även i bet. 2016/17:KU15 (s. 37). Sverigedemokraterna reserverade sig.

Utskottets ställningstagande

Beredningen av utredningsförslag om offentlighetsprincipens tillämpning i bl.a. fristående skolor bör inte föregripas. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Sekretessbrytande bestämmelse för statligt anställningsstöd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en sekretessbrytande bestämmelse för statligt anställningsstöd.

Jämför reservation 5 (SD, V).

Motionen

I partimotion 2017/18:3362 yrkande 10 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) begärs ett tillkännagivande om att det bör göras möjligt för myndigheter och journalister att granska vilka företag som tar emot statliga lönesubventioner, samtidigt som skyddet för den enskildes integritet säkras. Motionärerna anför att under de senaste fem åren har drygt 75 miljarder kronor betalats ut i statligt anställningsstöd till privata företag. Uppgift om vilka företag som har tagit del av bidragen och hur mycket pengar respektive företag har fått är belagd med sekretess. Motionärerna menar att allmänhetens insyn i hur skattemedel används bör väga tyngre än företagets affärsintressen samt att det finns ett stort samhällsintresse och behov av transparens, öppenhet och insyn när det gäller hur de statliga lönesubventionerna används.

Gällande ordning

Arbetsgivare som anställer personer som har svårigheter att få ett reguljärt arbete på arbetsmarknaden kan få ekonomiskt stöd, s.k. anställningsstöd, från Arbetsförmedlingen enligt vad som närmare anges i bestämmelserna i förordningen (2015:503) om särskilt anställningsstöd, förordningen (2006:1481) om stöd för nystartsjobb och förordningen (2000:630) om särskilda insatser för personer med funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga. Statligt anställningsstöd kan utgå i form av särskilt anställningsstöd, extratjänst, traineejobb, instegsjobb, nystartsjobb och lönebidrag.

Som redan har nämnts har varje svensk medborgare rätt att ta del av allmänna handlingar om inte sekretess hindrar ett utlämnande.

Enligt 28 kap. 12 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen (2009:40), förkortad OSL, gäller sekretess i ärende om arbetsförmedling och ärende enligt lagstiftningen om anställningsfrämjande åtgärder för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider skada. Något undantag görs inte för beslut i ärendet. Bestämmelsen har ett s.k. omvänt skaderekvisit, som utgår från att sekretess är huvudregel.

Sekretessen gäller i ärenden om arbetsförmedling i traditionell bemärkelse, dvs. den som bedrivs av Arbetsförmedlingen. Med skada menas ekonomisk

skada, och med enskild både fysiska och juridiska personer (prop. 1979/80:2 del A s. 79 ff. och 225 f.). Av förarbeten och praxis får anses framgå att begreppet affärs- eller driftförhållanden har en vidsträckt betydelse och i praktiken täcker det som ligger inom ramen för en affärsverksamhet (se HFD 2015 ref. 11). En affärsverksamhet kan föreligga även om verksamheten har begränsad omfattning och det inte finns något egentligt vinstsyfte.

I RÅ 1996 ref. 79 uttalades att uppgift om att ett aktiebolag fått rekryteringsstöd, lönebidrag m.m. var att betrakta som uppgift i ärende enligt lagstiftningen om anställningsfrämjande åtgärder och därmed ansågs kunna omfattas av bestämmelsen som numera finns i 28 kap. 12 § OSL. I HFD 2015 ref. 11 ansåg Högsta förvaltningsdomstolen (HFD) att detsamma bör gälla i fråga om uppgift om anordnare av sysselsättning inom jobb- och utvecklingsgarantins fas tre. I RÅ 1996 ref. 79 fann HFD vidare att de efterfrågade uppgifterna om eventuellt rekryteringsstöd, lönebidrag eller annat arbetsmarknadspolitiskt stöd var hänförliga till det berörda bolagets affärs- och driftförhållanden och i HFD 2015 ref. 11 uttalade domstolen att detsamma bör gälla uppgifter om en anordnare inom jobb- och utvecklingsgarantin fas tre, när långtidsarbetslösa personer sysselsätts i dennes affärsverksamhet.

Utskottets tidigare behandling

Utskottet behandlade under våren 2017 motionsyrkanden med samma innehåll (bet. 2016/17:KU15 s. 39). Utskottet uttalade att offentlighetsprincipen utgör en viktig hörnsten i den svenska demokratin och en väsentlig del av denna är medborgarnas rätt att ta del av allmänna handlingar. Detta kan gälla även om handlingarna innehåller uppgifter om bl.a. enskildas personliga, affärs- eller driftförhållanden. Regleringen i sekretesslagstiftningen innebär enligt utskottet en avvägning mellan intresset av offentlig insyn och behovet av sekretesskydd inom olika ämnesområden. Utskottet var därför inte berett att ta initiativ till ändrade sekretessregler i enlighet med det som anfördes i motionerna. Motionsyrkandena avstyrktes. Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna reserverade sig.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är i likhet med tidigare ställningstagande inte berett att ta initiativ till ändrade sekretessregler i enlighet med det som anfördes i motionen. Motionen avstyrks därför.

Digitalisering inom offentlig förvaltning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om digitalisering inom offentlig förvaltning.

Motionerna

Anette Åkesson (M) begär i motion 2017/18:2029 yrkande 3 ett tillkännagivande om att det bör säkerställas att det tas hänsyn till skyddet av enskildas personliga integritet och tillses att det är möjligt att nyttja de fördelar som anonyma aggregerade data kan innebära för innovationer inom välfärden. Motionären anför att e-tjänster är en prioriterad fråga bl.a. inom välfärdssektorn, med s.k. e-hälsa och e-hemtjänst som exempel. Investeringar i bredbandsutbyggnaden i hela landet liksom utveckling av e-tjänster behöver prioriteras, samtidigt som rättssäkerheten och skyddet för den personliga integriteten bör bevakas. Motionären menar även att Sverige enligt EU-kommissionens Digital Economy and Society Index har halkat efter när det gäller digitaliseringen inom den offentliga sektorn.

Ida Drougge (M) begär i motion 2017/18:2803 ett tillkännagivande om att det bör övervägas att göra det möjligt för allmänheten att i realtid genom en sökbar och öppen databas följa beslut med tillhörande bokföring och kvitton hos kommuner, staten, landsting och regioner. Motionären menar att en databas som är öppen för allmänheten och i vilken offentliga beslutsunderlag från statliga och kommunala myndigheter läggs ut skulle öka transparensen och möjligheten att granska hur skattemedel används. Enligt motionären tar förslaget sikte på den kommunala och statliga bokföringen. Motionären anför att en öppen bokföring bl.a. skulle leda till självreglering och eftertanke samt förebygga slöseri med skattemedel. Vidare skulle det enligt motionären underlätta en mer informerad och öppen samhällsdebatt. Motionären anser därför att delar av offentlighetsprincipen bör moderniseras och digitaliseras.

Pågående och avslutade utredningar m.m.

Digitaliseringsstrategin, Digitaliseringsrådet m.m.

Riksdagen har som övergripande mål för it-politiken beslutat att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter (prop. 2011/12:1, utg. omr. 22, bet. 2011/12:TU1, rskr. 2011/12:87).

Regeringen beslutade i maj 2017 om en digitaliseringsstrategi (N2017/03643/D). I strategin anges inriktningen för digitaliseringspolitiken. Vidare formuleras i strategin mål för hur politiken ska bidra till konkurrenskraft, full sysselsättning samt ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling.

Digitaliseringsstrategin innehåller följande fem delmål:

- D-kompetens: i Sverige ska alla kunna utveckla och använda sin digitala kompetens.
- D-trygghet: i Sverige ska det finnas de bästa förutsättningarna för alla att på ett säkert sätt ta del av, ta ansvar för samt ha tillit till det digitala samhället.
- D-innovation: i Sverige ska det finnas de bästa förutsättningarna för att digitalt drivna innovationer ska utvecklas, spridas och användas.
- D-ledning: i Sverige ska relevant, målmedveten och rättssäker effektivisering och kvalitetsutveckling ske genom digitalisering.
- D-infrastruktur: hela Sverige bör ha tillgång till infrastruktur som medger snabbt bredband och stabila mobila tjänster och som stöder digitalisering.

Regeringens digitaliseringsstrategi syftar till att tydliggöra och stärka arbetet med att uppnå det mål som riksdagen har beslutat och som innebär att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Regeringen presenterar innehållet i digitaliseringspolitiken i skrivelsen Hur Sverige blir bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter – en skrivelse om politikens inriktning (skr. 2017/18:47). I skrivelsen anges även hur strategin styr mot uppsatta mål och hur mål och delmål följs upp. Regeringens avsikt är att regelbundet återkomma till riksdagen med en uppföljning av politikens utveckling inom digitaliseringsområdet.

Regeringens skrivelse behandlas av riksdagen i betänkandet 2017/18:TU8.

Våren 2017 beslutade regeringen att inrätta ett råd, Digitaliseringsrådet, inom Näringsdepartementet (N2017/01899/D). Digitaliseringsrådets syfte är att bidra till

1. bättre samordning av regeringens arbete i allmänna frågor om digitalisering
2. ett effektivt genomförande och utveckling av regeringens strategiska arbete med digitalisering i sådana ärenden som hör till Näringsdepartementet.

Digitalisering av offentlig förvaltning styrs även av det mål som riksdagen har bestämt och som innebär en innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet och som därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete (prop. 2009/10:175, bet. 2009/10:FiU38, rskr. 2009/10:315).

I oktober 2015 tillsatte regeringen rådet för digitalisering av det offentliga Sverige. Övergripande frågor om digitalisering och it inom offentlig förvaltning hanteras inom ramen för detta råd.

E-delegationen

I mars 2009 tillkallades en delegation med uppdrag att samordna myndigheternas it-baserade utvecklingsprojekt och skapa goda möjligheter för myndighetsövergripande samordning (Fi 2009:01, dir. 2009:19). Delegationen antog namnet E-delegationen. Genom tilläggsdirektiv (dir. 2010:32) utökades

E-delegationens uppdrag till att även avse vidareutnyttjande av offentlig information och riktlinjer för myndigheters användning av sociala medier.

Under 2009–2014 lämnade E-delegationen följande delbetänkanden:

- Strategi för myndigheternas arbete med e-förvaltning (SOU 2009:86)
- Så enkelt som möjligt för så många som möjligt – från strategi till handling för e-förvaltning (SOU 2010:20)
- Så enkelt som möjligt för så många som möjligt. Under konstruktion – framtidens e-förvaltning (SOU 2010:62)
- Så enkelt som möjligt för så många som möjligt – En bit på väg (SOU 2011:27)
- Så enkelt som möjligt för så många som möjligt – vägen till effektivare e-förvaltning (SOU 2011:67)
- Så enkelt som möjligt för så många som möjligt – den mjuka infrastrukturen på väg (SOU 2012:18)
- Så enkelt som möjligt för så många som möjligt – förstärkt samordning av förvaltningssammansatta tjänster (SOU 2012:68)
- Så enkelt som möjligt för så många som möjligt – samordning och digital samverkan (SOU 2013:22)
- Organisering av framtidens e-förvaltning (SOU 2013:75)
- Så enkelt som möjligt för så många som möjligt – IT-standardisering inom socialtjänsten (SOU 2013:77)
- Så enkelt som möjligt för så många som möjligt – Bättre juridiska förutsättningar för samverkan och service (SOU 2014:39)
- Automatiserade beslut – färre regler ger tydligare reglering (SOU 2014:75)

E-delegationen överlämnade sitt slutbetänkande En förvaltning som håller ihop (SOU 2015:66) till regeringen i juni 2015. Slutbetänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Digitaliseringskommissionen

I september 2011 beslutade regeringen om en strategi för it-politiken, It i människans tjänst – en digital agenda för Sverige (dnr N2011/342/ITP). Det it-politiska målet är, som ovan har nämnts, att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Digitaliseringskommissionen tillsattes i juni 2012 med uppdrag att utforma ett förslag till handlingsplan för genomförande av uppdraget att verka för det it-politiska målet, analysera utvecklingen i förhållande till det it-politiska målet, visa på digitaliseringens möjligheter, kommunicera den digitala agendan och dess innehåll, vara administrativt ansvarig för de s.k. signatärerna till den digitala agendan och samverka med olika aktörer i samhället för en ökad digitalisering (N2012:04, dir. 2012:61).

Kommissionens uppdrag har ändrats och utökats genom ett antal tilläggsdirektiv (dir. 2012:122, 2013:108, 2015:18 och 2015:123). Således fick Digitaliseringskommissionen i uppdrag att administrera de regionala digitala

agendorna och följa upp dessa. Dessutom gavs kommissionen i uppdrag att ansvara för den administrativa funktionen för Användningsforum, som regeringen i mars 2012 beslutade att inrätta för 2012–2015. Digitaliseringskommissionen fick också i uppdrag att genomföra en omvärldsanalys, identifiera strategiska områden som bör beaktas i utvecklingen av den framtida digitaliseringspolitiken och utreda hur främjande av digitaliseringen bör drivas på nationell nivå. Härutöver fick Digitaliseringskommissionen i uppdrag att redovisa kunskapssammanställningar om digitaliseringens effekter på samhället och individen, samt att stödja regeringens arbete i digitaliseringsfrämjande frågor.

Under 2012–2015 lämnade Digitaliseringskommissionen fem delbetänkanden:

- En digital agenda i människans tjänst – Sveriges digitala ekosystem, dess aktörer och drivkrafter (SOU 2013:31)
- En digital agenda i människans tjänst – en ljusnande framtid kan bli vår (SOU 2014:13)
- Gör Sverige i framtiden – digital kompetens (SOU 2015:28)
- Om Sverige i framtiden – en antologi om digitaliseringens möjligheter (SOU 2015:65)
- Digitaliseringens transformerande kraft – vägval för framtiden (SOU 2015:91).

Under 2016 publicerade Digitaliseringskommissionen fyra temarapporter:

- Det datadrivna samhället (temarapport 2016:1)
- Det sociala kontraktet i en digital tid (temarapport 2016:2)
- Digitalisering för ett hållbart klimat (temarapport 2016:3)
- Den högre utbildningens roll i en digital tid (temarapport 2016:4).

Temareporterna har samlats i betänkandet Digitaliseringens effekter på individ och samhälle – fyra temarapporter (SOU 2016:85).

Digitaliseringskommissionen överlämnade sitt slutbetänkande, För digitalisering i tiden (SOU 2016:89), till regeringen i december 2016.

Tre av de ovan nämnda fem delbetänkandena och slutbetänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Digitalisering inom offentlig sektor – utmaningar m.m.

I rapporten Delegerad digitalisering – en utvärdering av E-delegationen (2014:12) pekar Statskontoret på att det finns ett behov av att utreda vad som krävs för att göra olika system och tjänster inom den offentliga sektorn kompatibla med varandra samt hur en ökad effektivitet på systemnivå inom statsförvaltningen kan uppnås.

E-delegationen har i två av sina delbetänkanden analyserat lagstiftning som försvårar digitaliseringen och lämnat förslag i syfte att underlätta digital samverkan inom den offentliga förvaltningen (SOU 2014:75 och SOU

2014:39). E-delegationen anför i sitt slutbetänkande En förvaltning som håller ihop (SOU 2015:66) att den svenska offentliga sektorn hittills inte har varit tillräckligt sammanhållen i sättet att utveckla e-tjänster för medborgare och företag. Enskilda myndigheter bedriver omfattande och ambitiösa projekt på området, men för att möta behoven och förväntningarna från privatpersoner och företag krävs även e-tjänster som är gemensamma för flera myndigheter. Enligt E-delegationen innebär myndigheternas fristående roll en risk för att de utgår från det egna uppdraget, och inte i tillräcklig utsträckning samverkar med varandra för att tillgodose behovet av sammanhållna e-tjänster som kan bidra till en enklare vardag för privatpersoner och företag. Delegationen konstaterar också att juridiken sätter ramarna för hur myndigheterna bedriver sitt gemensamma utvecklingsarbete och bedömer att det finns behov av att lösa de samverkanshinder som motverkar de övergripande e-förvaltningsmålen om en enklare, öppnare och mer effektiv förvaltning.

Digitaliseringskommissionen har i sitt delbetänkande Digitaliseringens transformerande kraft – vägval för framtiden (SOU 2015:91) konstaterat att digitaliseringen ändrar förutsättningarna för de offentligt finansierade verksamheterna genom att den erbjuder stora möjligheter till effektivisering och rationalisering, och en högre kvalitet i de tjänster som tillhandahålls. Kommissionen framhåller att detta ställer nya krav på den offentliga sektorn, bl.a. på transparens och interaktion i den service och information som ges. Verksamhetsutvecklingen i denna sektor handlar enligt kommissionen alltmer om att använda digitaliseringens möjligheter för att möta utvecklingen i omvärlden. Digitaliseringskommissionen framhåller även att befintliga regelverk många gånger behöver anpassas när välfärdstjänster automatiseras eller digitaliseras för att den nya tekniken ska kunna användas. Kommissionen har därför föreslagit att regeringen ska tillsätta en utredning i syfte att göra en kartläggning av lagstiftning som försvårar digitalisering i samhället.

Behovet av samverkan mellan myndigheterna har även uppmärksammats av riksdagen, som har tillkännagett för regeringen att den dels bör se till att de statliga myndigheterna på ett bättre sätt samverkar över myndighetsgränserna med e-förvaltningsprojekt, dels säkerställer att myndigheterna lägger ett ökat fokus på att ta fram fler e-tjänster (bet. 2015/16:FiU25, rskr. 2015/16:208).

Riksrevisionen konstaterar i granskningen Den offentliga förvaltningens digitalisering – En enklare, öppnare och effektivare förvaltning? (RiR 2016:14) att det kvarstår stora utmaningar i mötet mellan digital teknik och gällande lagstiftning, vilket har lett till att olika aktörer har olika uppfattning om de rättsliga förutsättningarna på området och att den rättsliga grunden för vissa e-tjänster är osäker. Myndigheten rekommenderar därför regeringen att på ett samlat sätt utreda vilka författningsändringar som behövs för att kunna skapa en digital förvaltning.

I skrivelse 2016/17:54 Riksrevisionens rapport om den offentliga förvaltningens digitalisering redovisar regeringen sin bedömning av Riksrevisionens iakttagelser i granskningsrapporten (RiR 2016:14). Regeringen delar Riksrevisionens bedömning att e-förvaltning är ett område

där styrningen bör stärkas. Vidare anføres bl.a. att regeringen i budgetpropositionen för 2015 presenterade en fyraårig satsning på att förstärka styrningen och samordningen av e-förvaltningen (prop. 2014/15:1 utg.omr. 22) och att regeringen har vidtagit en rad åtgärder inom ramen för denna satsning. Skrivelsen behandlas i finansutskottets betänkande 2016/17:FiU17.

Ekonomistyrningsverket (ESV) anför i sin slutrapport Fördjupat it-kostnadsuppdrag – Förslag inför framtiden (ESV 2015:64) bl.a. att myndigheternas interna styrning och kontroll av it måste stärkas. Enligt ESV skapar en god intern styrning och kontroll förutsättningar för att säkerställa ett effektivt tillhandahållande av it och tillvaratagande av digitaliseringens möjligheter. ESV konstaterar även att it är en integrerad del av varje myndighets verksamhet och att digitaliseringen är den viktigaste nu pågående reformeringen av statsförvaltningen. ESV anser att förvaltningen behöver ha förmåga att transformera verksamheten från den analoga till den digitala världen och ta till vara de möjligheter till samarbete, samverkan och samordning som industrialiseringen av it och digitaliseringen skapar. ESV föreslår en rad åtgärder som uppges bidra till att säkerställa ett effektivt tillhandahållande av it och att it tas till vara som möjliggörare för verksamhetsutveckling.

ESV har i uppdrag att fortsätta att följa upp digitaliseringen av det offentliga Sverige (Fi2017/00199/DF).

Uppdrag till Riksarkivet, Tillväxtverket och Statskontoret

Riksdagen har tillkännagett att regeringen bör ge de statliga myndigheterna i uppdrag att arbeta strategiskt för att öka utbudet av och tillgängligheten till öppna data och se till att de offentliga handlingar som med liten eller ingen kostnad kan bli öppna data tillgängliggörs (bet. 2015/16:FiU25, rskr. 2015/2016:208).

Målet för digitaliseringspolitiken (tidigare benämnt it-politik) är, som har nämnts ovan, att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Regeringens mål för digitalisering av det offentliga Sverige är en enklare vardag för medborgare, en öppnare förvaltning som stöder innovation och delaktighet samt högre kvalitet och effektivitet i verksamheten (prop. 2016/17:1 utg.omr. 22 och prop. 2017/18:1 utg.omr. 22 avsnitt 4.3 s. 106). I linje med denna målsättning gav regeringen i juni 2016 Riksarkivet i uppdrag att främja statliga myndigheters arbete med att tillgängliggöra data för vidareutnyttjande (Fi2015/02025/SFÖ, Fi2016/01537/SFÖ). Uppdraget innebär att Riksarkivet ska samla och publicera information från myndigheterna om vilka typer av handlingar de har som vanligen kan ges ut elektroniskt och vilka villkor som gäller för vidareutnyttjande. Riksarkivet ska även stimulera myndigheterna att publicera öppna data enligt gemensamma riktlinjer. I uppdraget ligger även att förvalta webbplatsen öppnadata.se och att ansvara för vägledningen vidareutnyttjande.se som E-delegationen har tagit fram. Lantmäteriet ska bistå

Riksarkivet med erfarenheter kring informationsförsörjningen, samverkan och standarder.

Uppdraget sträcker sig fram till den 31 december 2018. I uppdraget ingår att lämna en delrapport om hur arbetet fortlöper samt redovisa förslag till fortsatt hantering efter att uppdraget upphört. Delrapporten lämnades till regeringen (Finansdepartementet och Kulturdepartementet) i september 2017. I delrapporten beskrivs resultaten av det arbete som Riksarkivet hittills bedrivit enligt regeringsuppdraget om att främja myndigheternas arbete med data för vidareutnyttjande mellan juni 2016 och september 2017. Rapporten beskriver också bl.a. ett förslag om inrättandet av ett långsiktigt samordningsstöd till myndigheterna som en grundläggande förutsättning för att öka tillgång till och användning av data från den offentliga sektorn. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 januari 2019.

Riksarkivet fick vidare i uppdrag att redovisa förutsättningarna för att myndighetens egen digitala information ska kunna tillgängliggöras avgiftsfritt och som öppna data (Ku2017/00871/KL). Riksarkivet har redovisat uppdraget. (prop. 2017/18:1 utg.omr. 17 avsnitt 9 s. 115).

Regeringen har vidare gett Tillväxtverket i uppdrag att främja öppen och datadriven innovation som ökar vidareutnyttjande av öppna data och information som omfattas av lagen (2010:566) om vidareutnyttjande av handlingar (Fi2017/02164/DF).

Regeringen har även gett Statskontoret i uppdrag att utvärdera hinder mot vidareutnyttjande av öppna data från statliga myndigheter (Fi2017/02163/DF) samt beslutat om bidrag till OECD för en översyn av den datadrivna förvaltningen i Sverige (Fi2017/02165/DF).

Utredningar om effektiv styrning och rättsliga förutsättningar för en digitalt samverkande förvaltning

Regeringen har tidigare konstaterat att de samhällsutmaningar som det offentliga Sverige möter kräver att digitaliseringens möjligheter tas till vara på bästa sätt. Även om Sverige ligger långt framme bland ledande it-nationer visar internationella jämförelser att den offentliga sektorn tappar fart. För att nå målen om en enklare, öppnare och effektivare förvaltning krävs enligt regeringen en effektivare styrning, ökad digital mognad, innovativa digitala lösningar och en stabil bas i form av digital infrastruktur. Det krävs vidare gemensamma tjänster som utgår från individens behov och ger hög användning och därmed stor samhällsnytta. Regeringen bedömer att det finns ett behov av fortsatta insatser för att stärka digitaliseringen av det offentliga Sverige inom programmet Digitalt först (prop. 2016/17:1 utg.omr. 22 avsnitt 4.4.2 s. 109). Regeringen delar Riksrevisionens, E-delegationens och ESV:s bedömning om att det finns behov av att utveckla styrningen och samordningen av digitaliseringen i det offentliga Sverige. Inom offentlig sektor behöver den digitala kompetensen öka. Digital förnyelse kräver digital kompetens både i regeringens styrning av statliga myndigheter och hos myndighetsledningar.

Det finns enligt regeringen ett behov av en samlad bild av hur de statliga myndigheterna arbetar för att säkerställa digital kompetens, samt av att följa utvecklingen över tid. Ett annat viktigt område är att säkerställa att lagstiftningen ger tillräckligt stöd för digitaliseringen av offentlig sektor och en samverkande förvaltning (prop. 2016/17:1 utg.omr. 22 avsnitt 4.4.2 s. 110).

Regeringen har även konstaterat att i Digital Economy and Society Index 2017 (DESI) ligger Sverige kvar på åttonde plats när det gäller EU-ländernas digitalisering av den offentliga sektorn (prop. 2017/18:1 utg.omr. 2 avsnitt 6.3.2 s. 94). Sveriges resultat är enligt regeringen totalt sett bättre än genomsnittet för EU:s medlemsländer, men förbättringen mellan 2015 och 2016 är mindre än EU:s genomsnitt.

I maj 2016 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och lämna förslag till effektiv styrning av utveckling, införande och förvaltning av nationella digitala tjänster (N 2016:01, dir. 2016:39), Utredningen om effektiv styrning av nationella digitala tjänster i en samverkande förvaltning. Genom tilläggsdirektiv (dir. 2016:97) har uppdraget utvidgats så att utredaren även ska analysera bl.a. hur digitaliseringen i den offentliga sektorn kan stärkas genom att, inom ramen för den befintliga myndighetsstrukturen, samla ansvaret för dessa frågor till en myndighet. Utredaren ska med utgångspunkt i analysen lämna förslag till nödvändiga författningsändringar och övriga åtgärder som krävs för att en myndighet så snart som möjligt ska kunna ges den aktuella uppgiften. Uppdraget skulle slutredovisas senast den 31 december 2017, men vissa deluppdrag skulle redovisas senast den 15 mars 2017. Den 15 mars 2017 överlämnade utredningen delbetänkandet digitalförvaltning.nu (SOU 2017:23) till regeringen. I delbetänkandet bedöms att det finns ett behov av ökad styrning och samordning samt en tydlig målbild för den nationella digitala infrastrukturen. Utredningen föreslår bl.a. en övergripande plan för att stärka digitaliseringen av den offentliga sektorn och att ESV ges i uppdrag att ha ett samlat ansvar för digitaliseringen av den offentliga sektorn. Den 10 januari 2018 överlämnade utredningen slutbetänkandet reboot – omstart för den digitala förvaltningen (SOU 2017:114). Utredningen bedömer att regeringen det senaste året genom en serie olika initiativ har markerat en tydlig förändring av inriktningen av politiken för den digitala förvaltningen. Enligt utredningen innebär initiativen i flera avseenden en tydlig omprövning av tidigare ställningstaganden. Det som pågår kan därför enligt utredningen beskrivas som en omstart – reboot – av politiken för digitalisering inom den offentliga sektorn. Utredningen lämnar ett antal förslag som bygger vidare på dessa åtgärder och är avsedda att komplettera dem, bl.a. när det gäller effektiv styrning, elektroniska identitetshandlingar och digital post. Utredningens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

I november 2016 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att kartlägga och analysera i vilken utsträckning det förekommer lagstiftning som i onödan försvårar digital utveckling och samverkan inom den offentliga

förvaltningen (Fi 2016:13, dir. 2016:98), Utredningen om rättsliga förutsättningar för en digitalt samverkande förvaltning. Utredaren ska lämna förslag till de författningsändringar som bedöms ha störst potential att stödja den fortsatta digitaliseringen av den offentliga förvaltningen. Författningsförslagen ska vara motiverade utifrån en sammantagen bedömning, där samtliga relevanta intressen och perspektiv har beaktats och vägts mot varandra. Utredaren ska särskilt beakta behovet av skydd av den personliga integriteten och av uppgifter utifrån sekretessskäl samt behovet av informationssäkerhet och rättssäkerhet. Utredaren ska särskilt analysera sådan lagstiftning som i onödan försvårar digitalt informationsutbyte inom den offentliga förvaltningen och genomförandet av regeringens målsättning om att digitala tjänster, så långt det är möjligt och när det är relevant, ska vara förstahandsval vid den offentliga sektorns kontakter med medborgare, organisationer och företag. Utredaren ska vidare bl.a. lämna förslag till hur en utvidgad rapportering av hela den offentliga förvaltningens löpande arbete med it och digitalisering kan utformas samt hur aktörerna inom förvaltningen som helhet kan samverka kring behovet av ny eller ändrad lagstiftning för att främja digitaliseringen. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2018.

Regeringen har anfört att en viktig förutsättning för digitaliseringen av den offentliga förvaltningen är att lagstiftningen ger ett tillräckligt stöd för digitaliseringen och en samverkande förvaltning (prop. 2017/18:1 utg.omr. 2 avsnitt 6.3.2 s. 94). I den nya förvaltningslag som föreslås träda i kraft den 1 juli 2018 (prop. 2016/17:180, bet. 2017/18:KU2, rskr. 2017/18:2) tydliggörs och förbättras enligt regeringen myndigheternas möjligheter att använda s.k. automatiserat beslutsfattande. Regeringen bedömer att de ändringar i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) som regeringen har föreslagit i propositionen Utökad sekretesskydd i verksamhet för teknisk bearbetning och lagring (prop. 2016/17:198, bet. 2017/18:KU9, rskr. 2017/8:40) bidrar till bättre förutsättningar för myndighetssamverkan genom att säkerställa skyddet för uppgifter om enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden samt skyddet för allmänna intressen vid användning av digitala tjänster och vid utkontraktering av it-drift mellan myndigheter.

Regeringen ingick i januari 2017 en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) om en handlingsplan för samverkan vid genomförande av Vision e-hälsa 2025 (S2016/01874/FS) för att skapa bättre förutsättningar för fortsatt digitalisering av vård och omsorg och genomförandet av visionen (se prop. 2017/18:1 utg.omr. 9 avsnitt 3.4.2 s. 34). Handlingsplanen operationaliserar visionen genom att peka ut tre prioriterade insatsområden som staten, SKL och huvudmännen gemensamt ska arbeta med. Insatsområdena är regelverk, enhetligare begreppsanvändning och standarder. De prioriterade insatsområdena är valda utifrån att bl.a. öka graden av interoperabilitet⁷ i vårdens och omsorgens it-stöd med syfte att bättre kunna

⁷ Förmågan för olika system och verksamheter att samverka och utbyta information med bibehållen mening.

tillvarata digitaliseringens möjligheter. Även regeringens samordnare för life science och dess referensgrupp arbetar med dessa frågor. Handlingsplanen fastslår också bl.a. att en gemensam styr- och samverkansorganisation ska användas.

Ny myndighet för digitalisering av den offentliga sektorn

Regeringen beslutade i december 2017 att en ny myndighet för digitalisering av den offentliga sektorn ska inrättas i Sundsvall. En särskild utredare har fått i uppdrag att förbereda och genomföra bildandet av den nya myndigheten, som ska kunna inleda sin verksamhet den 1 september 2018 (dir. 2017:117). Myndigheten ska arbeta med att utveckla, samordna och stödja digitaliseringen av statliga myndigheter, kommuner och landsting. I den nya myndighetens uppgifter och uppdrag ingår bl.a. följande:

- Bistå regeringen med underlag för utvecklingen av politiken för digitalisering och it inom den offentliga sektorn och verka för en ökad digitalisering av densamma, bl.a. analysera och följa upp utvecklingen på området och utifrån dessa analyser identifiera förvaltningsgemensamma områden där digitaliseringen kan resultera i mervärde eller innebära utmaningar.
- Samordna, utveckla, förvalta och tillhandahålla en nationell digital infrastruktur för den offentliga sektorn, samt främja användningen av denna. Exempelvis handlar det om att öka standardiseringen av hur den offentliga sektorn utbyter information för ökad effektivitet och innovation, samt att alla som behöver får tillgång till enkla och säkra e-legitimationer för att kunna ta del av den digitala offentliga servicen.
- Verka för en öppnare förvaltning som stödjer innovation och delaktighet, genom att bl.a. främja tillgängliggörandet av öppna data samt främja öppen och datadriven innovation i den offentliga sektorn.
- Samordna och stödja den offentliga sektorns arbete med användardriven verksamhetsutveckling. I detta ingår bl.a. stöd i samband med digitala investeringar.
- Ansvara för E-legitimationsnämndens samtliga uppgifter samt vissa uppgifter och uppdrag som har utförts av Skatteverket, Ekonomistyrningsverket, Expertgruppen för digitala investeringar, Riksarkivet, Tillväxtverket och Post- och telestyrelsen.

Utskottets tidigare behandling

Under våren 2011 (bet. 2010/11:KU23 s. 23 f.) avstyrkte utskottet tre motioner som gällde e-förvaltning. Utskottet konstaterade bl.a. att resurser för att genomföra e-förvaltningsprojekt av strategisk betydelse hade tillförts och att regeringens arbete avseende utvecklingen av den elektroniska förvaltningen fortsatte, bl.a. genom tilläggsuppdrag till E-delegationen.

Våren 2015 behandlade utskottet ett motionsyrkande om stärkt integritetsskydd för e-tjänster. Utskottet konstaterade bl.a. att många frågor som rör skyddet av den personliga integriteten – i såväl privat som offentlig verksamhet och vad avser det straffrättsliga skyddet – var föremål för omfattande utredningsarbete och att det är en prioriterad fråga för regeringen att stärka skyddet för den personliga integriteten. Utskottet hänvisade också till att det pågick förhandlingar inom EU om det framtida dataskyddet, inklusive ett förslag om ”rätten att bli glömd”. Dessa utrednings- och förhandlingsarbeten borde enligt utskottets mening inte föregripas, och bl.a. motionsyrkandet om stärkt integritetsskydd för e-tjänster avstyrktes (bet. 2014/15:KU15 s. 17).

Under våren 2016 behandlade utskottet ett motionsyrkande om tillgång till myndighetsinformation och en öppen databas för allmänheten (bet. 2015/16:KU17 s. 19 f.). Motionen avstyrktes.

Utskottet behandlade senast våren 2017 motionsyrkanden om digitalisering inom offentlig förvaltning (bet. 2016/17:KU15 s. 47 f.). Utskottet betonade vikten av att fortlöpande utreda, utveckla och skapa goda förutsättningar för digitaliseringen inom offentlig förvaltning och anförde följande:

Utskottet konstaterar att det bedrivs mycket arbete som rör digitalisering inom offentlig förvaltning och att många av de frågor som aktualiseras i motionerna nyligen har utretts eller är föremål för överväganden i pågående utredningar, bl.a. frågor om effektiv styrning och rättsliga förutsättningar för en digitalt samverkande förvaltning samt skyddet av enskildas personliga integritet.

Utskottet välkomnar det omfattande arbete som regeringen har initierat när det gäller digitalisering inom offentlig förvaltning. Det handlar t.ex. om inrättandet av portalen öppnadata.se, som nu har tagits över av Riksarkivet, och att digitaliseringsfrågorna sedan 2016 är en del av förvaltningspolitiken, vilket möjliggör en effektivare styrning från statens sida. Det kommer att bidra till att fler delar av myndighetssverige i ökad utsträckning kommer att tillgängliggöra sina system elektroniskt för medborgarna. Utskottet ställer sig positivt till detta, men vill erinra om den enskildes rätt till personlig integritet och betydelsen av att myndigheter försäkras sig om att denna rätt vidmakthålls. Det är därutöver positivt att fler av medborgarnas rutinärenden hos myndigheter framdeles kommer att kunna förenklas genom att de kan klaras av med hjälp av tekniken. Utskottet vill dock understryka vikten av att de medborgare som fortsatt önskar personlig service i sin kontakt med myndigheter ska garanteras detta.

Utskottet avstyrkte motionsyrkandena med hänvisning till pågående utredningsarbeten. Moderaterna reserverade sig.

Utskottets ställningstagande

Med hänsyn till pågående utredningsarbeten och beredningen av utredningsförslag inom Regeringskansliet anser utskottet inte att det finns skäl att göra några tillkännagivanden på digitaliseringens område. Motionsyrkandena avstyrks.

Sekretess vid ansökan om tjänst inom offentlig verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om sekretess vid ansökan om tjänst inom offentlig verksamhet.

Motionen

Lena Asplund (M) begär i motion 2017/18:2047 att det ska vara möjligt att ha sekretess vid ansökan om tjänst inom offentlig verksamhet. Motionären anser att sekretess i rekryteringsprocessen avsevärt skulle öka skyddet för den enskildes personliga integritet och leda till en ökad benägenhet att söka tjänster inom offentlig verksamhet.

Gällande ordning

Sekretess till skydd för enskild i personaladministrativ verksamhet regleras i 39 kap. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL. Med personaladministrativ verksamhet avses bl.a. anställningsärenden (prop. 1979/80:2 del A s. 200). Sekretess gäller enligt 39 kap. 1 § OSL i vissa fall i personalsocial verksamhet. Detta begrepp, som avser personalvårdande åtgärder i en mer avgränsad bemärkelse och ingår i det vidare begreppet personaladministrativ verksamhet, omfattar dock inte anställningsärenden.

Sekretess gäller i myndigheters personaladministrativa verksamhet för uppgift om en enskilds hälsotillstånd och för sådan uppgift om en enskilds personliga förhållanden som hänför sig till ett ärende om omplacering eller pensionering av en anställd (39 kap. 2 § första stycket OSL). Denna sekretess gäller dock inte i ärende om anställning, om inte annat följer av 5 a eller 5 b § (39 kap. 2 § andra stycket). För uppgifter inom personaladministrativ verksamhet i andra fall än som avses i 39 kap. 1 och 2 §§ OSL gäller sekretess för uppgift om en enskilds personliga förhållanden om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne utsätts för våld eller lider annat allvarligt men om uppgiften röjs (39 kap. 3 § OSL). Något uttryckligt undantag för anställningsärenden finns inte i denna paragraf. Med hänsyn till den gängse definitionen av personaladministrativ verksamhet torde således denna sekretess enligt förarbetena även omfatta anställningsärenden (prop. 1986/87:3 s. 8). Enligt 39 kap. 5 a § OSL gäller sekretess i ärende om anställning för uppgift som hänför sig till urvalstester, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den som uppgiften rör eller någon närstående till denne lider men.

När det gäller anställning av vissa myndighetschefer föreskrivs i 39 kap. 5 b § första stycket OSL att sekretess gäller i ärende om anställning av myndighetschef vid en förvaltningsmyndighet som lyder omedelbart under

regeringen för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning om en enskild kandidats identitet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider men. Regeringen kan meddela föreskrifter om undantag från huvudregeln om sekretess (39 kap. 5 b § andra stycket OSL).

Sekretess gäller i ärende om val av riksdagens ombudsman, riksrevisor och riksdagsdirektör för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning om en enskild kandidats identitet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider men (39 kap. 5 c § första stycket OSL).

Sekretessen enligt 39 kap. 1–3 §§ avser enskilds personliga förhållanden. Någon definition av detta begrepp finns varken i OSL eller i förarbetena till dess föregångare, sekretesslagen (1980:100). Tvärtom anges i förarbetena att någon definition inte är nödvändig utan att ledning får hämtas från vanligt språkbruk (prop. 1979/80:2 del A s. 84). Som exempel på uppgifter som bl.a. omfattas av begreppet nämns dock en persons adress eller yttringarna av ett psykiskt sjukdomstillstånd. Även enskilds namn omfattas av begreppet (RÅ 1994 not. 516). I anställningsärenden kan alltså i vissa situationer sökandes namn omfattas av sekretess enligt 39 kap. 3 § OSL. I praktiken torde det dock sällan förekomma att uppgifter i anställningsärenden sekretessbeläggs med stöd av denna bestämmelse eftersom sekretess råder först när det kan antas att sökanden eller någon till denne närstående utsätts för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs. Bestämmelsen har därför begränsad betydelse i anställningsärenden. I övrigt blir intresseanmälningar allmänna handlingar i samband med att de kommer in till myndigheten.

Eftersom det i dag, med undantag för bestämmelserna i 39 kap. 5 b § och 39 kap. 5 c § OSL, inte finns någon allmän sekretessbestämmelse för uppgifter om vem som anmält intresse för en anställning är dessa uppgifter därmed offentliga vid denna tidpunkt. Kravprofiler och annat material som tas fram av myndigheten blir i regel allmänna handlingar i samband med att ärendet avslutas, om de inte har expedierats dessförinnan (2 kap. 7 § tryckfrihetsförordningen).

Utskottets tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden om sekretess vid ansökan om tjänst inom offentlig sektor (bet. 2008/09:KU8 s. 17). Motionerna avstyrktes då med hänvisning till en då pågående utredning om sekretess i ärenden om anställning som myndighetschef.

Utskottet har även i betänkande 2009/10:KU15 behandlat bl.a. motionsyrkanden om sekretess för uppgifter om en enskilds ansökan vid rekrytering till en tjänst inom offentlig verksamhet. Utskottet avstyrkte yrkandena med hänvisning till att de i väsentliga avseenden var tillgodosedda genom förslagen i regeringens proposition 2009/10:56 Sekretess i vissa anställningsärenden (se bet. 2009/10:KU15 s. 18 f.).

Liknande motionsyrkanden har också behandlats i betänkande 2011/12:KU9 s. 22 f. Utskottet konstaterade att det ibland görs gällande att

den omständigheten att en ansökan om en ledigförklarad anställning blir offentlig kan göra tänkbara kandidater mindre benägna att söka en anställning eller på annat sätt anmäla sitt intresse. Öppenhets- och demokratihänsyn talade emellertid enligt utskottets mening för öppna rekryteringsförfaranden. Mot denna bakgrund ansåg utskottet inte att den typ av sekretessbestämmelser som motionärerna efterlyste borde införas. Motionen avstyrktes.

Utskottet behandlade under våren 2017 ett motionsyrkande med samma innehåll (bet. 2016/17:KU15 s. 53). Utskottet uttalade att utskottet i likhet med tidigare ställningstaganden inte var berett att ta initiativ till ändrade sekretessregler i enlighet med det som anfördes i motionen. Motionen avstyrktes.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är i likhet med tidigare ställningstaganden inte berett att ta initiativ till ändrade sekretessregler i enlighet med det som anfördes i motionen. Motionen avstyrks därför.

Översyn av offentlighets- och sekretesslagen i samband med översyn av socialtjänstlagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om översyn av offentlighets- och sekretesslagen i samband med översyn av socialtjänstlagen.

Motionen

I motion 2017/18:865 av Teresa Carvalho m.fl. (S) begärs att även offentlighets- och sekretesslagen ses över i samband med den utlovade översynen av socialtjänstlagen. Motionärerna anför att socialtjänstlagen är föråldrad och inte svarar mot de nya behov, frågor och företeelser som har uppkommit sedan lagens tillkomst. Därför behövs en enhetlig översyn av socialtjänstlagen, då bl.a. barnperspektivet behöver förstärkas. I samband med detta bör även en översyn av offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, genomföras, eftersom lagarna i hög grad är avhängiga varandra.

Gällande ordning

Bestämmelser om tystnadsplikt finns i 15 kap. socialtjänstlagen (2001:453). Enligt 15 kap. 3 § socialtjänstlagen gäller OSL i det allmännas verksamhet.

I 26 kap. OSL finns bestämmelser om sekretess för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, hälsotillstånd m.m. inom bl.a. socialtjänsten. I den lagen finns även vissa sekretessbrytande bestämmelser.

Pågående utredning

Regeringen beslutade i april 2017 att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av socialtjänstlagen (2001:453) och vissa av socialtjänstens uppgifter (dir. 2017:39). I uppdraget ingår att föreslå åtgärder som kan bidra till en förutsägbar, likvärdig, jämlik, jämställd och rättssäker tillgång till socialtjänsten och dess insatser. Översynen ska resultera i en lagstiftning som främjar effektiva och kunskapsbaserade insatser av god kvalitet inom befintliga ramar. I översynen ska särskilt beaktas hur lagens struktur kan utformas så att den tydliggör och tillgodoser helhetssynen. Utredaren ska därför bl.a. se över socialtjänstlagens struktur och konstruktion och föreslå ändringar som underlättar tillämpningen och gör lagen lättare att förstå.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 december 2018.

Utskottets tidigare behandling

Utskottet behandlade en motion med samma innehåll våren 2017. Motionen avstyrktes eftersom utskottet ansåg att det saknades anledning att föreslå ett sådant tillkännagivande som efterfrågades i motionen (bet. 2016/17:KU15 s. 54).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser i likhet med sitt tidigare ställningstagande att det saknas anledning att föreslå ett tillkännagivande i enlighet med det som anförs i motionen. Motionen avstyrks därför.

Stärkt tillsyn på integritetsområdet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om stärkt tillsyn på integritetsområdet.

Jämför reservation 6 (L).

Motionerna

Tina Acketoft m.fl. (L) begär i kommittémotion 2017/18:3588 yrkande 7 ett tillkännagivande om att tillsynen på integritetsområdet stärks. Motionärerna anför att det behövs en samlad integritetsmyndighet och att Datainspektionen bör ersättas av en integritetsinspektion med generellt mandat att bevaka hur regelverket till skydd för integriteten beaktas i myndigheternas arbete. Integritetsinspektionen ska också ha en övergripande roll som tillståndsmyndighet för integritetskänslig hantering av personuppgifter. Vidare begär motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen i en årlig skrivelse till riksdagen redovisar utvecklingen när det gäller skyddet för den

personliga integriteten (yrkande 9). Skrivelsen bör avse såväl de legala förutsättningarna för integritetsskyddet som den övergripande utvecklingen vad gäller användningen av olika slags informationsteknik som påverkar integriteten.

Liknande yrkanden finns i motion 2017/18:361 yrkande 2 och 3 av Nina Lundström (L). Motionären begär vidare en förstärkning av riksdagens möjlighet att följa utvecklingen på integritetsområdet (yrkande 1).

Aktuella utredningar

Som har nämnts ovan i betänkandets inledande avsnitt har en särskild utredare haft i uppdrag att överväga hur ett i högre grad samlat integritetsskydd kan fungera inom en och samma myndighetsstruktur genom att tillsynen över behandling av personuppgifter samlas hos en myndighet. I betänkandet Ett samlat ansvar för tillsyn över den personliga integriteten (SOU 2016:65) har utredningen övervägt om ett ännu mer samlat tillsynsansvar skulle kunna vara en fördel när det gäller effektivitet, resursutnyttjande och enhetlighet i tillsynsarbetet. Utredningens slutsats är att det inte är möjligt eller ens lämpligt att samla all tillsyn över behandling av personuppgifter hos en enda myndighet. Utredningen föreslår därför att Datainspektionen även i fortsättningen bör vara den centrala myndigheten när det gäller personuppgiftsbehandling, men att viss tillsyn härutöver även i fortsättningen ska utföras av andra myndigheter. Det föreslås även att tillsynsansvaret i några fall överförs från Post- och telestyrelsen respektive Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden till Datainspektionen. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Som redan har nämnts ansåg Integritetskommittén i delbetänkandet SOU 2016:41 att det inte bör inrättas något integritetsskyddsråd. I delbetänkandet lämnar Integritetskommittén även förslag om bl.a. att regeringen i en årlig skrivelse till riksdagen ska informera om utvecklingen och det aktuella tillståndet när det gäller frågor som rör personlig integritet, informationsteknik och de legala förutsättningarna för integritetsskyddet. Delbetänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Som också har nämnts, har regeringen aviserat att Datainspektionen ska bli central tillsynsmyndighet på integritetsområdet och att myndigheten ska byta namn till Integritetsskyddsmyndigheten. Regeringen har för avsikt att delvis ändra myndighetens uppdrag och att genomföra förändringar i myndighetens verksamhet under 2018.

Utskottets tidigare behandling

Motioner om inrättandet av en integritetsskyddsmyndighet har behandlats tidigare av utskottet. Våren 2014 konstaterade utskottet att den då aviserade parlamentariska kommittén skulle få i uppdrag att se över frågor om både integritetsskyddets utformning och var ansvaret för kontroll och uppföljning

bör ligga (bet. 2013/14:KU25 s. 9). Utskottet ansåg att detta arbete inte borde föregripas och avstyrkte därför motionerna. Miljöpartiet och Vänsterpartiet reserverade sig.

Motionsyrkanden om inrättandet av en integritetsskyddsmyndighet har även behandlats i samband med utskottets behandling av vissa budgetpropositioner (se exempelvis bet. 2012/13:KU1 s. 51 och 2013/14:KU1 s. 54). Motionerna avstyrktes.

Utskottet har i bet. 2016/17:KU15 behandlat bl.a. motionsyrkanden om stärkt tillsyn på integritetsområdet. Utskottet avstyrkte yrkandena med hänvisning till pågående beredning av utredningsförslag i frågor om samlat ansvar för tillsyn över den personliga integriteten och regeringens redovisning om utvecklingen när det gäller frågor om personlig integritet (se bet. 2016/17:KU15. s. 56). Liberalerna reserverade sig.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser i likhet med sitt ställningstagande i bet. 2016/17:KU15 att beredningen av utredningsförslagen inom Regeringskansliet inte bör föregripas. Utskottet noterar även att regeringen avser att genomföra förändringar i Datainspektionens uppdrag och verksamhet. Motionsyrkandena avstyrks.

Tystnadsplikt för tolkar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen bör se över regelverket när det gäller tystnadsplikt för tolkar och tillkännager detta för regeringen.

Motionen

I motion 2017/18:51 av Lars-Axel Nordell (KD) begärs en utredning av behovet av en samlad lagstiftning för att tydliggöra och förstärka tystnadsplikten för tolkar. Motionären anför att tolkar är viktiga för att möjliggöra kommunikation, både när det gäller teckenspråk och utländska språk. I dag regleras tolkars tystnadsplikt olika beroende på om de är auktoriserade eller inte och om de anlitas av en myndighet eller ett privat organ. Om exempelvis en icke auktoriserad tolk anlitas vid ett självårdssamtal med en präst omfattas inte tolken av tystnadsplikt.

Gällande ordning

Som framgår av 1 kap. 1 § innehåller OSL regler om förbud att lämna ut allmänna handlingar och tystnadsplikt i det allmännas verksamhet. En närmare

avgränsning av lagens tillämpningsområde görs i 2 kap. OSL. Avgränsningen tar sikte dels på vilka organ som ska omfattas av sekretessregleringen, dels på vilka personer, knutna till dessa organ, som ska följa reglerna.

Förbud att röja eller utnyttja en uppgift enligt OSL eller enligt lag eller förordning som OSL hänvisar till gäller för myndigheter (2 kap. 1 § första stycket OSL). Ett sådant förbud gäller också för en person som fått kännedom om uppgiften genom att för det allmännas räkning delta i en myndighets verksamhet på grund av anställning eller uppdrag hos myndigheten, på grund av tjänsteplikt eller på annan liknande grund (2 kap. 1 § andra stycket OSL).

Av förarbetena till OSL framgår att lagen är tillämplig på, såvitt nu är av intresse, personer som har uppdrag hos en myndighet och som har en sådan anknytning till myndigheten att de kan sägas delta i dess verksamhet. Som exempel på sådana uppdragstagare nämns bl.a. tolkar. (Se prop. 1979/80:2 Del A s. 127 f. Jfr även prop. 1979/80:80 s. 72.)

Utöver bestämmelsen i 2 kap. 1 § OSL finns särskilda regler om tystnadsplikt, bl.a. i lagen (1975:689) om tystnadsplikt för vissa tolkar och översättare (nedan 1975 års lag). Av 1 § i 1975 års lag framgår att lagen omfattar dels tolkar och översättare som anlitas av en myndighet eller ett annat organ som utövar verksamhet som staten eller en kommun ansvarar för (se 1 § första stycket 1), dels auktoriserade tolkar som anlitas av någon annan än en myndighet (jfr 1 § första stycket 2). Genom en lagändring som trädde i kraft den 1 oktober 2013 (se prop. 2012/13:132 och bet. 2012/13:JuU23) omfattas även tolkar och översättare som inte är auktoriserade av 1975 års lag, när de yrkesmässigt anlitas vid överläggning mellan en misstänkt i ett brottmål och hans eller hennes försvarare eller i övrigt vid förberedande av en misstänkts försvar (se 1 § första stycket 3).

Av 2 § första stycket i 1975 års lag följer att den som omfattas av lagen och som fullgör eller har fullgjort ett uppdrag som tolk eller översättare inte får röja vad han eller hon har erfarit under uppdraget om en enskilds personliga förhållanden eller om yrkeshemligheter, affärsförhållanden eller förhållanden av betydelse för landets försvar. Detta gäller även den som är eller har varit anställd som tolk eller översättare. I bestämmelsens andra stycke erinras om att i det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i OSL.

OSL gäller alltså i stället för 1975 års lag för tolkar eller översättare som är anställda i offentlig verksamhet eller som omfattas av OSL enligt bestämmelsen i 2 kap. 1 § andra stycket OSL. Tystnadsplikt för tolkar och översättare som inte omfattas av OSL gäller i övrigt i den utsträckning detta följer av 1975 års lag.

En tolk eller översättare som omfattas av bestämmelserna i OSL har samma yttrandefrihet och tystnadsplikt som en tjänsteman vid den aktuella myndigheten i det enskilda fallet.

Vilka bestämmelser om sekretess, tystnadsplikt och meddelarfrihet som gäller i det enskilda fallet beror därmed på vid vilken verksamhet och myndighet tolk- eller översättaruppdraget fullgörs och på vilka uppgifter som

då lämnas. I praktiken innebär detta att de sekretessregler som en tolk eller en översättare ska tillämpa skiftar med uppdragets karaktär.

Aktuell utredning m.m.

I oktober 2017 presenterade regeringen ett åtgärds paket för att trygga tolkförsörjningen i samhället. Enligt regeringen behöver samhället fler tolkar. Regeringen anser även att användningen av tolkar behöver bli mer effektiv.

Syftet med det s.k. tolkpaketet är att ta ett samlat grepp om tolkförsörjningen. På kort sikt handlar det om att effektivisera tolkanvändningen hos de myndigheterna som använder flest tolktjänster samt om att bygga ut antalet utbildningsplatser. På längre sikt handlar det om att se över hur tolksituationen behöver förändras för att fungera bättre, t.ex. vad gäller utbildningsvägar, auktorisation och tillsyn.

Tolkpaketet består av fyra delar: Utökning av tolkutbildningen vid Stockholms universitet, försöksverksamhet med en utbildning till kontakttolk inom yrkeshögskolan, uppdrag till ett antal myndigheter om effektivare tolkanvändning och en utredning om tolkförsörjningen på lång sikt.

Utredningen, Effektiva och ändamålsenliga tolktjänster (dir. 2017:104), ska alltså ta ett samlat grepp om tolkförsörjningen på längre sikt. En särskild utredare ska göra en översyn av samhällets behov av och tillgång till tolkar samt den offentliga sektorns användning av tolkar. Utredaren ska även lämna förslag på ett flexibelt, rättssäkert och effektivt system för att samhällets nuvarande och framtida behov av tolktjänster ska tillgodoses. Uppdraget avser endast språktolkar och kontakttolkar, alltså inte teckenspråks-, dövblind- eller skrivtolkar. Uppdraget ska redovisas senast den 12 december 2018. Utredaren ska bl.a.

- kartlägga landets verksamma tolkar utifrån antal, kvalifikationsnivå samt deras kompetens i relation till uppdrag,
- föreslå en ändamålsenlig struktur med tydliga utbildningsvägar som tillgodoser samhällets behov av tolkar med relevant kompetensnivå,
- analysera hur dagens system med auktorisation och kompetensbedömning av tolkar fungerar och föreslå åtgärder för förbättrad kompetensbedömning genom exempelvis auktorisation och certifiering,
- analysera behovet av tillsyn av tolktjänster samt vid behov föreslå hur en sådan tillsyn kan utformas,
- kartlägga områden där myndigheter med fördel bör samverka och föreslå effektiva former för samverkan, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Utskottets tidigare behandling

Utskottet behandlade en motion med i huvudsak samma innehåll våren 2012. Motionen avstyrktes eftersom utskottet ansåg att det saknades anledning att förändra regleringen kring tystnadsplikt för tolkar (bet. 2013/14:KU25 s. 15).

Vid senare behandling av motsvarande yrkande vidhöll utskottet sitt tidigare ställningstagande och avstyrkte motionen (bet. 2014/15:KU15 s. 32). Moderaterna, Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna reserverade sig.

I betänkande 2016/17:KU15 avstyrkte utskottet efter förenklad behandling ett liknande motionsyrkande.

Utskottets ställningstagande

En konsekvens av gällande regelverk om tystnadsplikt för tolkar är bl.a. att icke auktoriserade tolkar, till skillnad mot auktoriserade tolkar, i vissa situationer inte omfattas av tystnadsplikt trots att de utför uppdrag av samma eller likartad karaktär som de auktoriserade tolkarna. När det gäller yrkesverksamma tolkar kan det enligt utskottets mening ifrågasättas om en sådan skillnad i fråga om tystnadsplikten är befogad.

Att utvidga en straffsanktionerad tystnadsplikt för tolkar innefattar en rad komplexa ställningstaganden som kräver noggranna överväganden, inte minst när det gäller privatpersoner som tolkar åt exempelvis vänner eller familjemedlemmar i olika sammanhang. Utskottet noterar i detta sammanhang även att präster och andra företrädare för trossamfund inte omfattas av någon lagstadgad tystnadsplikt.

Utskottet anser att det bör göras en översyn av gällande regelverk för att närmare utreda behovet av och förutsättningar för en eventuell utvidgning av tystnadsplikten för tolkar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motionen tillstyrks därför delvis.

Publicering av bilder för brottsbekämpning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om publicering av bilder för brottsbekämpning.

Motionen

I motion 2017/18:1289 begär Lars-Arne Staxäng (M) att det ska bli möjligt för polisen att publicera bilder på misstänkta gärningsmän för att med allmänhetens hjälp kunna klara upp fler brott.

Gällande ordning

Sekretess gäller enligt 18 kap. 1 § första stycket OSL för en uppgift som hänför sig till förundersökning i brottmål eller till en angelägenhet som avser användning av tvångsmedel i ett sådant mål eller i en annan verksamhet för att förebygga brott, om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda

åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs. Sekretess gäller vidare för uppgifter om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden i bl.a. en förundersökning i brottmål eller en annan verksamhet som syftar till att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott och som bedrivs av bl.a. åklagare eller polis om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men (35 kap. 1 § OSL).

Att publicera bilder på gärningsmän på internet innebär en behandling av personuppgifter, och polisdatalagen (2010:361) är tillämplig.

Datainspektionen har, i ett yttrande till Rikspolisstyrelsen (dnr 1525-2009) i ett samråd om polisens publicering av bilder på okända gärningsmän på internet, anfört att internetpublicering av bilder på misstänkta gärningsmän typiskt sett innebär att integritetskänsliga uppgifter sprids till envar. En publicering på internet uppvisar, till skillnad från andra former av utlämnande, enligt Datainspektionen även vissa särskilda särdrag som har betydelse för intrånget i den personliga integriteten. Det handlar t.ex. om kontroll över det fortsatta användande som sker efter publicering. Uppgifter på internet tenderar att spridas obehindrat och är svåra och ibland omöjliga att vid behov rätta eller ta bort när skälen för publicering inte längre finns. Enligt Datainspektionen leder avvägningen mellan värdet av en publicering och den enskildes skyddsintresse till bedömningen att polisen endast i undantagsfall kan publicera bilder på okända gärningsmän på internet. Det kan enligt Datainspektionen vara fråga om särskilt grov brottslighet eller om att gärningsmannen på goda grunder kan antas vara farlig för allmänheten eller enskilda.

I Polismyndighetens riktlinjer för publicering av bild på gärningsperson från pågående förundersökning (PM 2017:25) anges vilka förutsättningar som måste vara uppfyllda för att publicering ska få ske vid en pågående förundersökning. Riktlinjerna avser publicering på Polismyndighetens hemsida på internet av bild på en gärningsperson i en pågående förundersökning. Det framgår att det som huvudregel krävs att

- syftet med publiceringen är att få allmänhetens hjälp att identifiera gärningspersonen,
- det är klarlagt att personen på bilden föreställer gärningspersonen,
- gärningspersonen objektivt sett måste ha begått ett brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i minst sex månader eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott och att
- det ska vara av synnerlig vikt för förundersökningens fortsatta arbete att åtgärden genomförs; i princip kan publiceringen endast komma ifråga såsom alternativ till att förundersökningen läggs ned. Vid bedömning bör inte resurs eller ekonomi vägas in i beslutet.

Om förundersökningen avser särskilt grov brottslighet för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i lägst två år eller om gärningspersonen kan antas vara farlig för allmänheten eller enskilda personer kan även publicering av en bild ske utan att förutsättningarna enligt ovan föreligger. Det

anges dock att det fortfarande behöver göras en avvägning mellan det brottsutredande intresset och den registrerades (avbildades) intresse av skydd för den personliga integriteten. Vidare framgår av riktlinjerna att om det förekommer andra personer i den bild som ska publiceras ska dessa avidentifieras innan materialet skickas till polisens kommunikationsavdelning för publicering.

Utskottets tidigare behandling

Våren 2014 behandlade utskottet en motion om publicering av bilder på brottsmisstänkta (bet. 2013/14:KU25 s. 24). Utskottet ansåg att publicering av bilder på brottsmisstänkta typiskt sett innebär ett alltför stort intrång i den personliga integriteten. Motionen avstyrktes.

Utskottet behandlade en motion med liknande innehåll våren 2015. Motionen avstyrktes eftersom utskottet inte ansåg att den rättsliga regleringen till skydd för den enskildes integritet i dessa avseenden bör ändras (bet. 2014/15:KU15 s. 35).

I betänkande 2016/17:KU15 avstyrkte utskottet efter förenklad behandling liknande motionsyrkanden.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sina tidigare ställningstaganden och avstyrker motionen.

Sekretess i vårdnadsutredningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om sekretess i vårdnadsutredningar.

Motionen

I motion 2017/18:1524 av Margareta Larsson (–) begärs en översyn av offentlighets- och sekretesslagen för att underlätta vårdnadsutredningar. Enligt motionären har socialtjänstens vårdnadsutredningar ett stort inflytande över en domstols beslut i vårdnadstvister. Motionären anför att det vid många uppmärksammade tillfällen har konstaterats att vårdnadsutredningar har varit dåligt underbyggda. Något som kan ha medverkat till detta är enligt motionären att den nuvarande sekretesslagstiftningen gör det omöjligt att få fram all nödvändig information i utredningsprocessen. Således kan en kontroll av uppgifter om bl.a. missbruk och sexualbrott hindras av gällande sekretessbestämmelser.

Gällande ordning

Sekretess gäller enligt 26 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, inom socialtjänsten för en uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Till socialtjänst räknas i detta sammanhang bl.a. de uppgifter som socialnämnderna har med anledning av mål vid domstolar om vårdnad, boende och umgänge (jfr 26 kap. 1 § andra stycket 3 OSL). Sekretess gäller också enligt 26 kap. 3 § OSL inom kommunal familjerådgivning för uppgifter som en enskild har lämnat i förtroende eller som har inhämtats i samband med rådgivningen.

Sekretess gäller också enligt 35 kap. 1 § OSL för uppgifter i exempelvis förundersökningar i brottmål om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men. Sekretess gäller vidare för uppgifter i belastningsregistret (35 kap. 3 § OSL).

Vissa myndigheter har enligt 6 § i lagen (1998:620) om belastningsregister rätt att begära ut personuppgifter ur belastningsregistret. Socialtjänsten omfattas dock inte av denna bestämmelse.

Utskottets tidigare behandling

Utskottet behandlade en motion med samma innehåll våren 2012. Motionen avstyrktes eftersom utskottet ansåg att de nuvarande sekretessbestämmelserna utgör en lämplig avvägning mellan intresset av offentlighet och behovet av att skydda den enskildes integritet. Enligt utskottet behövdes därför inte någon översyn av sekretesslagstiftningen i denna del (bet. 2011/12:KU9 s. 24).

I betänkande 2013/14:KU25 avstyrkte utskottet efter förenklad behandling ett liknande motionsyrkande.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sina tidigare ställningstaganden och avstyrker motionen.

En nätombudsman

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om en nätombudsman.

Jämför reservation 7 (V).

Motionen

I kommittémotion 2017/18:3881 begär Linda Snecker m.fl. (V) att regeringen inrättar en nätombudsman. Det är enligt motionärerna många som utsätts för näthat, särskilt unga i åldersgruppen 16–25 år. Motionärerna anser att en

nätombudsman bör bildas för att stödja och hjälpa den som har utsatts för hot och kränkningar på nätet, t.ex. genom att hjälpa utsatta att få ansvariga för webbplatser att ta bort kränkande kommentarer på internet och att erbjuda stöd vid polisanmälningar.

Gällande ordning

Den som uttalar hot eller kränkningar, på internet liksom i andra sammanhang, kan göra sig skyldig till brott, såsom olaga hot, förtal, förolämpning eller ofredande.

Som har nämnts ovan i betänkandets inledande avsnitt infördes den 1 januari 2018 vissa ändringar i bl.a. brottsbalken, lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor och brottskadlagen (2014:322), se proposition 2016/17:222, betänkande 2017/18:KU13 och riksdagsskrivelse 2017/18:36.

Ändringarna i brottsbalken innebär bl.a. att ett nytt gradindelad brott, olaga integritetsintrång, har införts. Den nya bestämmelsen straffbelägger intrång i någon annans privatliv genom spridning av vissa slag av bilder eller andra uppgifter, om spridningen är ägnad att medföra allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör. Vidare har det straffbara området för brottet ofredande utvidgats. Det har även införts en ändring i de omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett förtalsbrott är grovt och det har tydliggjorts att även sättet för spridningen särskilt ska beaktas vid den bedömningen.

Genom ändringarna i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor har skyldigheten för den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla att ta bort vissa meddelanden från tjänsten utvidgats till att gälla även meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna om olaga hot och olaga integritetsintrång.

Rätten till brottskadeersättning för kränkning har utvidgats till att omfatta även ersättning för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom grovt förtal.

Den som har utsatts för ett brott (målsäganden) kan enligt lagen (1988:609) om målsägandebiträde under vissa förutsättningar få biträde av ett målsägandebiträde, vars kostnader betalas av allmänna medel. Målsägandebiträdet ska ta till vara målsägandens intressen i målet samt lämna stöd och hjälp till målsäganden, bl.a. genom att bistå honom eller henne att föra talan om skadestånd med anledning av brottet, om inte detta görs av åklagaren (3 §).

Genom en lagändring som trädde i kraft den 1 juli 2014 har enskilda fått en starkare processuell ställning i ärekränkingsmål genom att kravet i brottsbalken på särskilda skäl för åtal för förtal och ärekränkning togs bort. Därmed kan allmän åklagare och Justitiekanslern i högre grad bistå enskilda som har utsatts för exempelvis förtal på internet (prop. 2013/14:47, bet. 2013/14:KU17).

Som ovan har nämnts har Utredningen om tillsynen över den personliga integriteten i sitt betänkande SOU 2016:65 övervägt om ett ännu mer samlat

tillsynsansvar än vad som är fallet i dag skulle kunna vara en fördel när det gäller effektivitet, resursutnyttjande och enhetlighet i tillsynsarbetet. Utredningens slutsats är att det inte är möjligt eller ens lämpligt att samla all tillsyn över behandling av personuppgifter hos en enda myndighet. Utredningen föreslår därför att Datainspektionen även i fortsättningen bör vara den centrala myndigheten när det gäller personuppgiftsbehandling, men att viss tillsyn härutöver även i fortsättningen ska utföras av andra myndigheter. Betänkandet har remissbehandlats och bereds inom Regeringskansliet.

Som också har nämnts, har regeringen aviserat att Datainspektionen ska bli central tillsynsmyndighet på integritetsområdet och att myndigheten ska byta namn till Integritetsskyddsmyndigheten. Regeringen har för avsikt att delvis ändra myndighetens uppdrag och att genomföra förändringar i myndighetens verksamhet under 2018.

Utskottets tidigare behandling

Våren 2003 behandlade utskottet en motion om att inrätta en internetombudsman i syfte att skydda barns integritet (bet. 2002/03:KU17). Utskottet hänvisade till dåvarande Vårdsskildringsrådets arbete och till det inom EU pågående Saft-projektet (Safety and Awareness for Tweens) och ansåg inte att någon åtgärd med anledning av vad som anfördes i motionen var nödvändig. Motionen avstyrktes därmed.

Våren 2014 behandlade utskottet en motion om inrättandet av en nätombudsman (bet. 2013/14:KU23 s. 25). Utskottet ansåg att det inte fanns skäl att inrätta en särskild ombudsman och motionen avstyrktes. Miljöpartiet och Vänsterpartiet reserverade sig.

Utskottet behandlade en liknande motion våren 2015 (bet. 2014/15:KU15 s. 19 f.). Utskottet avstyrkte motionsyrkandet med hänvisning till då pågående utredningsarbeten både om utformningen av det straffrättsliga skyddet för den personliga integriteten, bl.a. när det gäller hot och andra kränkningar på internet, och om i vilken myndighetsstruktur tillsynen på integritetsområdet lämpligen bör hanteras. Vänsterpartiet reserverade sig.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser allvarligt på att enskilda utsätts för kränkningar på internet. Utskottet välkomnar därför de lagändringar som nyligen har genomförts och som syftar till att stärka enskildas personliga integritet på internet.

Utskottet konstaterar att frågor som rör ett samlat ansvar för tillsyn över den personliga integriteten nyligen har utretts. Beredningen av utredningsförslagen bör enligt utskottets mening inte föregripas. Utskottet noterar även att regeringen avser att genomföra förändringar i Datainspektionens uppdrag och verksamhet. Motionen avstyrks därför.

Uppföljning av handlingsplan mot hot och kränkningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om uppföljning av en handlingsplan mot hot och kränkningar.

Motionen

I motion 2017/18:2622 av Hanna Westerén m.fl. (S) begärs att regeringen ska överväga ytterligare åtgärder för att bekämpa hot och kränkningar på internet, särskilt sådana som är riktade mot personer som är verksamma i det offentliga rummet. Enligt motionärerna ökar det grova hatet och hoten mot förtroendevalda, journalister och andra verksamma i det offentliga rummet. Motionärerna anför att regeringen under 2017 har presenterat vissa lagförslag för att komma till rätta med det ökade hatet och hoten bl.a. på internet. Vidare har regeringen lanserat handlingsplanen Till det fria ordets försvar. Enligt motionärerna krävs det att handlingsplanen följs upp regelbundet för att mäta dels om de vidtagna åtgärderna ger önskad effekt, dels om hatet och hoten minskar. Motionärerna menar därför att regeringen bör förtydliga hur uppföljningen av handlingsplanen kommer att ske.

Gällande ordning

Den som uttalar hot eller kränkningar, på internet liksom i andra sammanhang, kan göra sig skyldig till brott, såsom olaga hot, förtal, förolämpning eller ofredande.

Som har nämnts ovan i betänkandets inledande avsnitt föreslog regeringen i proposition 2016/17:222 Ett starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten vissa ändringar i brottsbalken, lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor, offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och brottsskadelagen (2014:322). Vidare föreslog regeringen, som en konsekvens av vissa ändringar i brottsbalken, ändringar i tryckfrihetsförordningen.

Riksdagen behandlade regeringens förslag i betänkande 2017/18:KU13 (rskr. 2017/18:36). Riksdagen antog regeringens förslag till ändringar i tryckfrihetsförordningen som vilande. Vidare beslutade riksdagen att skjuta upp behandlingen av regeringens förslag till ändring i brottsbalken när det gäller olaga hot och förolämpning till riksmötet 2018/19. Slutligen antog riksdagen regeringens övriga förslag till lag om ändring i brottsbalken, lag om ändring i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor, lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och lag om ändring i brottsskadelagen (2014:322). Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2018.

Ändringarna i brottsbalken innebär bl.a. att ett nytt gradindelade brott, olaga integritetsintrång, har införts. Den nya bestämmelsen straffbelägger intrång i någon annans privatliv genom spridning av vissa slag av bilder eller andra uppgifter, om spridningen är ägnad att medföra allvarlig skada för den som bilden eller uppgiften rör. Vidare har det straffbara området för brottet ofredande utvidgats. Det har även införts en ändring i de omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett förtalsbrott är grovt och det har tydliggjorts att även sättet för spridningen särskilt ska beaktas vid den bedömningen.

Genom ändringarna i lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor har skyldigheten för den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla att ta bort vissa meddelanden från tjänsten utvidgats till att gälla även meddelanden vars innehåll uppenbart är sådant som avses i bestämmelserna om olaga hot och olaga integritetsintrång.

Rätten till brottsskadeersättning för kränkning har utvidgats till att omfatta även ersättning för den skada det innebär att någon allvarligt kränker någon annan genom grovt förtal.

I proposition 2017/18:1 (utg.omr. 1 avsnitt 8.9 s. 64 f.) redovisar regeringen resultatet av de åtgärder som regeringen har vidtagit i syfte att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat med inriktning på att förebygga förtroendevaldas, journalister och konstnärers utsatthet för hot och hat. Av redogörelsen framgår bl.a. följande.

Regeringen beslutade i juli 2017 handlingsplanen Till det fria ordets försvar – åtgärder mot utsatthet för hot och hat bland journalister, förtroendevalda och konstnärer (Ku2017/01675/D). I handlingsplanen presenteras ett antal nya åtgärder för att förbättra tillgången till stöd, samt öka medvetenheten och kunskapen om hot och hat mot det demokratiska samtalets deltagare.

Regeringen anför att många kommuner och landsting inte arbetar tillräckligt systematiskt för att förebygga och hantera hot och hat mot förtroendevalda. Brister i det förebyggande arbetet framgår enligt regeringen t.ex. i resultatet från Politikernas trygghetsundersökning 2015 (Ju2014/05282/D) som redovisades i proposition 2016/17:1. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) tilldelades därför i juni 2016 och i maj 2017 (Ku2017/01408/D) medel för att stärka kommuner och landsting i att förebygga och hantera hot och hat mot förtroendevalda. I april 2017 inkom SKL med en delrapport till regeringen som visar att SKL erbjuder kommuner och landsting olika typer av stödjande insatser som ett led i ett mer systematiskt arbete på lokal nivå. SKL har hittills bl.a. tagit fram ett grundmaterial, genomfört workshops och seminarier. SKL har även bjudit in till ett utvecklingsarbete som åtta kommuner har deltagit i. Enligt SKL vittnar allt fler förtroendevalda om ett hårdnat klimat, och många uttrycker oro inför valet 2018. I vissa kommuner där det politiska klimatet är hårt, väljer förtroendevalda att avstå från att yttra sig och avstår från att fatta beslut på grund av att högerextrema grupper finns i kommunfullmäktige. Projektet ska

slutredovisas senast den 1 april 2018. (Se prop. 2017/18:1 utg.omr. 1 avsnitt 8.9.2 s. 65.)

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser inte att det finns skäl att förtydliga hur regeringens uppföljning av handlingsplanen kommer att ske och att föreslå ett sådant tillkännagivande som efterfrågas i motionen. Motionen avstyrks därför.

Sekretess vid brott mot person i LSS-verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om översyn av offentlighets- och sekretesslagens bestämmelser om sekretess vid brott mot en person i LSS-verksamhet.

Motionen

I motion 2017/18:117 av Björn Rubenson (KD) begärs en översyn av 10 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, för att säkerställa att det finns tydliga regler för anmälningsplikt och rättsligt stöd vid misstankar om brott som begås i verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS. Motionären anför att personer med funktionsnedsättning utgör en riskgrupp när det gäller att utsättas för brott. Enligt motionären är en förutsättning för att exempelvis personal inom en gruppbostad eller gode män ska kunna göra en anmälan om att en person med funktionsnedsättning har utsatts för brott, att vederbörande lämnar sitt samtycke till en anmälan. Det finns enligt motionären inte någon allmän anmälningsskyldighet när det gäller misstankar om brott som begås mot vuxna personer som är föremål för insatser i en verksamhet enligt LSS. Konsekvensen av nuvarande regelsystem är enligt motionären att brott för vilket det är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år endast i undantagsfall anmäls till Inspektionen för vård och omsorg. Motionären menar vidare att bestämmelsen i 10 kap. 23 § OSL strider mot artikel 12 och 13 i Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Gällande ordning

Sekretessbrytande bestämmelse i OSL

Sekretess gäller som huvudregel inte bara i förhållande till enskilda utan också mellan myndigheter och inom en myndighet, om det där finns olika verksamhetsgrenar som är att betrakta som självständiga i förhållande till

varandra (8 kap. 1 och 2 §§ OSL). I vissa fall måste dock myndigheter kunna utbyta uppgifter för att kunna utföra sina uppgifter. Sekretessregleringen innehåller därför särskilda sekretessbrytande bestämmelser, dvs. bestämmelser som innebär att en sekretessbelagd uppgift får lämnas ut under vissa förutsättningar (3 kap. 1 § OSL). Dessa har utformats efter en intresseavvägning mellan myndigheternas behov av att utbyta uppgifter och det intresse som den aktuella sekretessbestämmelsen avser att skydda. En sekretessbrytande bestämmelse kan förutom för myndigheter även gälla till förmån för bl.a. enskilda eller en annan verksamhetsgren inom samma myndighet.

I 10 kap. 23 § OSL finns det sekretessbrytande bestämmelser som möjliggör för myndigheter att under vissa förutsättningar lämna uppgifter som angår misstankar om vissa allvarliga brott eller försök till vissa allvarliga brott till en åklagarmyndighet, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen eller någon annan myndighet som har till uppgift att ingripa mot brottet. Den sekretess som kan brytas med stöd av denna bestämmelse är bl.a. sekretess inom socialtjänsten (26 kap. 1–6 §§ OSL). Av 26 kap. 1 § andra stycket 4 OSL framgår att med socialtjänst jämfälls verksamhet enligt LSS.

När det gäller utlämnande av uppgifter enligt bestämmelsen i 10 kap. 23 § OSL krävs att det är fråga om en uppgift som angår misstänke om ett begånget brott, att uppgiften är sekretessbelagd enligt någon av de sekretessbestämmelser som anges i paragrafen samt att något av de rekvisit som anges i punkterna 1–3 är uppfyllt.

Enligt *första punkten* får uppgift lämnas om det är fråga om begångna brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år. Uppgifter som kan lämnas med stöd av denna punkt är således misstankar som angår bl.a. mord, dråp, våldtäkt, grov misshandel, olaga frihetsberövande, grovt rån, rån, grovt narkotikabrott, mordbrand och allmänfarlig ödeläggelse.

Enligt *andra punkten* får uppgifter om misstankar lämnas om de angår försök till brott, för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år. Exempel på brott med en lägsta straffsats på två år för vilka även försöksbrott är kriminaliserade är mord, dråp, människorov, människohandel, våldtäkt, grov våldtäkt, våldtäkt mot barn, grovt koppleri, grovt rån, mordbrand, grov mordbrand, spridande av gift eller smitta (grovt brott) samt grovt narkotikabrott.

Den *tredje punkten* innebär att uppgifter även får lämnas om misstankarna angår försök till brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år, om gärningen innefattat försök till överföring av sådan allmänfarlig sjukdom som avses i 1 kap. 3 § smittskyddslagen (2004:168).

När det gäller första punkten (dvs. misstankar som angår begångna brott), motiverades den s.k. ettårsregeln, dvs. att det lindrigaste straffet för den begångna gärningen ska vara ett års fängelse för att uppgiftslämnande ska vara tillåtet, huvudsakligen utifrån överväganden om när det kan vara acceptabelt att bryta hälso- och sjukvårdssekretessen och socialtjänstsekretessen (se prop. 2005/06:161 s. 77 f.). Det betonas i förarbetena att bestämmelsen inte innebär

någon anmälningsskyldighet för hälso- och sjukvården och socialtjänsten utan att bestämmelsen bara innebär att det är möjligt för dessa myndigheter att lämna uppgifter i sådana fall då det t.ex. är fråga om grova våldsbrott och det med hänsyn till samtliga omständigheter framstår som lämpligt. Härvid bör bl.a. den enskildes inställning beaktas.

Anmälnings- respektive rapporteringsskyldighet enligt LSS och socialtjänstlagen

Bestämmelser om anmälnings- respektive rapporteringsskyldighet finns i såväl LSS som socialtjänstlagen (2001:453).

Enligt 24 b § LSS ska den som fullgör uppgifter i verksamhet enligt lagstiftning om stöd och service till vissa funktionshindrade genast rapportera om han eller hon uppmärksammar eller får kännedom om ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande, som rör den som får eller som kan komma ifråga för insatser enligt sådan lagstiftning. Rapporteringsskyldigheten fullgörs i yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet till den som bedriver verksamheten. I 14 kap. 3 § 1 socialtjänstlagen finns en bestämmelse med motsvarande innehåll för den som fullgör uppgifter inom socialtjänsten.

I 24 f § LSS anges bl.a. att ett allvarligt missförhållande eller en påtaglig risk för ett allvarligt missförhållande snarast ska anmälas till Inspektionen för vård och omsorg. Anmälan ska göras av berörda nämnder som avses i 22 § LSS eller av den som bedriver yrkesmässig enskild verksamhet. Anmälnings-skyldigheten gäller oavsett om det allvarliga missförhållandet har avhjälppts eller om den påtagliga risken har undanröjts. I 14 kap. 7 § socialtjänstlagen finns en bestämmelse med motsvarande innehåll för den som fullgör uppgifter inom socialtjänsten.

I sammanhanget bör noteras att det alltid är möjligt att vända sig direkt till tillsynsmyndigheten för att påtala ett missförhållande. Den möjligheten står öppen för alla och bör inte förväxlas med den anmälnings- eller rapporteringsskyldighet som åligger anställda. En anställd kan använda sig av den möjligheten t.ex. om påtalade missförhållanden inte utreds eller åtgärdas av arbetsgivaren eller i fall då missförhållandena upptäcks utanför den egna verksamheten.

Någon sanktion mot underlåtenhet att rapportera ett allvarligt missförhållande har inte införts. Anledningen till detta är att syftet med bestämmelserna i första hand är att komma till rätta med missförhållanden och att en rapporteringsskyldighet ska vara ett stöd för personal och andra verksamma att göra anmälan utan rädsla för repressalier.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Förenta nationerna (FN) har tagit fram en särskild konvention för personer med funktionsnedsättning⁸.

Regeringen beslutade i mars 2007 att underteckna konventionen och det fakultativa protokollet. I december 2008 beslutade regeringen att ratificera konventionen och det fakultativa protokollet. Konventionen och protokollet trädde i kraft för Sveriges del den 14 januari 2009 (prop 2008/09:28, bet. 2008/09:SoU3, rskr. 2008/09:38).

I maj beslutade regeringen proposition 2016/17:188 Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken. Riksdagen har behandlat propositionen i betänkandet 2017/18:SoU5 Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser inte anledning att föreslå ett sådant tillkännagivande som efterfrågas om en översyn av offentlighets- och sekretesslagen. Motionen avstyrks.

Ökad insyn och öppenhet i EU

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ökad insyn och öppenhet i EU.

Jämför reservation 8 (L).

Motionerna

I partimotion 2017/18:3194 yrkande 18 av Jan Björklund m.fl. (L) anför att Sverige måste arbeta för ökad insyn och öppenhet i EU. Enligt motionärerna måste arbetet för en starkare offentlighetsprincip i EU fortsätta, och möten i ministerrådet bli offentliga. Vidare anser motionärerna att visseblåsare ska skyddas av meddelarfrihet efter svensk förebild.

Liknande förslag finns i partimotion 2017/18:3684 yrkande 7 av Annie Lööf m.fl. (C). I motionen begärs att Sverige ska driva frågan att EU ska vara öppet och transparent, bl.a. genom att en offentlighetsprincip införs för hela unionens arbete. Motionärerna anför att i en tid när flera krafter ifrågasätter EU-samarbetet och de grundprinciper om rörlighet, handel och mångfald som samarbetet står för, är det än viktigare att man stärker transparensen och öppenheten inom EU, bl.a. genom att en offentlighetsprincip införs i hela

⁸ Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och fakultativt protokoll till konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning New York den 13 december 2006.

unionens arbete. Genom att öka insynen i t.ex. ministerrådets omröstningar eller arbetsgrupper ökar också enligt motionärerna medborgarnas möjligheter till ansvarsutkrävande. Enligt motionärerna är detta viktigt för demokratisk kontroll och legitimitet.

Gällande ordning och pågående arbeten

Öppenhetsförordningen

Inom Europeiska unionen (EU) finns det ett regelverk om allmänhetens tillgång till institutionernas handlingar, den s.k. öppenhetsförordningen (Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1049/2001 av den 30 maj 2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar). Den antogs under det svenska ordförandeskapet 2001.

Öppenhetsförordningen ger en principiell rätt för varje unionsmedborgare att ta del av de handlingar som finns hos Europaparlamentet, rådet och kommissionen, såvida inte sekretess gäller. Förordningen ska tillämpas på alla handlingar som finns hos en institution, dvs. handlingar som upprättats eller mottagits och som innehåller av institutionen, inom samtliga EU:s verksamhetsområden. Institutionerna ska vägra tillgång till en handling om ett utlämnande skulle undergräva skyddet för vissa allmänna och enskilda intressen som anges i förordningen.

En ansökan om tillgång till en handling ska ges in skriftligen och vara tillräckligt utförlig för att institutionen ska kunna identifiera handlingen. Sökanden behöver inte ange några skäl för sin ansökan. Om en ansökan avser en mycket omfattande handling eller ett mycket stort antal handlingar får den berörda institutionen informellt samråda med sökanden för att finna en rimlig lösning.

Berörd institution ska handlägga en begäran om att ta del av en handling skyndsamt. Institutionen ska inom 15 arbetsdagar efter det att en ansökan registrerats antingen bevilja tillgång till den begärda handlingen och ge tillgång till den inom samma tidsfrist, eller skriftligen ange skälen för att ansökningen helt eller delvis har avslagits och upplysa sökanden om dennes rätt att göra en s.k. bekräftande ansökan.

I undantagsfall, t.ex. om en ansökan avser en mycket omfattande handling eller ett mycket stort antal handlingar, får tidsfristen förlängas med ytterligare 15 arbetsdagar, förutsatt att sökanden underrättas på förhand och att utförliga skäl anges.

En sökande ska få tillgång till en handling antingen genom att få ta del av den på stället eller genom att erhålla en kopia, inklusive en kopia i elektronisk form, om handlingen finns i sådan form, i enlighet med sökandens egna önskemål.

Kostnaden för framställning och utskick av kopior får åläggas sökanden. Avgiften får inte vara högre än den faktiska kostnaden för att framställa och skicka kopiorna. Det är kostnadsfritt att ta del av en handling på stället, erhålla

kopior på färre än 20 A4-sidor och få direkt tillgång i elektronisk form eller via det register över handlingar som varje institution ska ställa till allmänhetens förfogande.

Våren 2008 lade EU-kommissionen fram ett förslag till en reviderad öppenhetsförordning. Under 2011 lämnade EU-kommissionen ett nytt kompletterande förslag som innebar att förordningen skulle anpassas till Lissabonfördraget genom att inte bara gälla handlingar som finns hos institutionerna, utan också omfatta handlingar hos EU:s samtliga organ och byråer. Europaparlamentet antog i december 2011 en resolution med ett stort antal ändringsförslag när det gäller EU-kommissionens förslag från 2008 och 2011. Förhandlingarna om en översyn av öppenhetsförordningen pågår fortfarande.

I skrivelse 2016/17:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2016 anför regeringen att handlingsoffentligheten inom EU har ökat väsentligt sedan öppenhetsförordningen infördes. Enligt regeringen är många handlingar som tidigare var hemliga numera direkt sökbara på internet. Regeringen anför även att utvecklingen mot ökad handlingsoffentlighet inte är entydig. Sveriges målsättning i förhandlingarna är enligt regeringen ökad öppenhet i EU:s institutioner. Regeringen anför vidare att Sverige också verkar aktivt för att öppenhetsförordningen ska göras tillämplig även på handlingar som förvaras hos EU:s myndigheter, byråer och organ.

Motsvarande formuleringar finns även i skrivelse 2015/16:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2015.

Tillkännagivande om inskränkningar i meddelarfriheten vid regeringens förhandlingar om EU-rättsakter m.m.

Riksdagen har gett regeringen till känna att regeringen bör redogöra för riksdagen hur man avser att följa utvecklingen när det gäller inskränkningar i meddelarfriheten och sekretessbestämmelsernas utformning samt hur den svenska meddelarfriheten ska uppmärksammas i samband med förhandlingar om EU-rättsakter. Av tillkännagivandet följer även att regeringen bör redovisa noggranna överväganden i fråga om inskränkningar av meddelarfriheten och sekretessbestämmelser utformning (rskr. 2012/13:77, se även bet. 2012/13:SkU8 punkt 5 c och konstitutionsutskottets yttrande 2012/13:KU3y).

I avsnitt 15 i regeringens proposition 2016/17:208 Några frågor om offentlighet och sekretess redogörs för regeringens arbete i avseenden som nämnts ovan. Det anförts att regeringen i förhandlingsarbetet i EU prioriterar arbetet med att verka för att den sekretessreglering som följer av unionens rättsakter inte medför större inskränkningar i offentlighetsprincipen och meddelarfriheten än vad som är motiverat med hänsyn till uppgifternas karaktär och när man beaktar allmänhetens och mediernas intresse av insyn. Enligt regeringen har detta arbete i stor utsträckning varit framgångsrikt och i de allra flesta fall inneburit att de krav på sekretess som följer av unionsrätten i allt väsentligt har kunnat genomföras i nationell rätt i enlighet med de

principer och enligt den systematik som den svenska offentlighets- och sekretessregleringen bygger på.

Regeringen anför att i samtliga frågor som rör EU, vilket inkluderar EU-rättsliga ärenden och ärenden om svenska lagar och förordningar med anknytning till EU-rätten, sker samråd med Statsrådsberedningens kansli för samordning av EU-frågor. Regeringen menar att det horisontella perspektivet som finns hos kansliet bidrar till en konsekvent hållning från regeringen i olika förhandlingsarbeten.

Regeringen anger att frågor som kan påverka svensk grundlagsreglering, som offentlighetsprincipen och rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, också bereds med Justitiedepartementets grundlagsenhet som ansvarar för tryckfrihetsförordningen och den svenska sekretesslagstiftningen.

När det gäller Sveriges förhandlingar inom ramen för EU-samarbetet anges i propositionen att Regeringskansliet ska lämna en promemoria till riksdagen inför en förhandling av ett förslag till lagstiftningsakt i Europeiska unionens råd och Europaparlamentet. I promemorian ska det bl.a. göras en inledande analys av vilka effekter förslaget kan komma att få på svensk grundlag och sekretesslagstiftning. Regeringen anför att det inför varje förhandlingstillfälle görs en analys inom Regeringskansliet av vilken påverkan förslaget kan få på den svenska offentlighetsprincipen och sekretessregleringen, inbegripet meddelarskyddet, i samband med att det ansvariga departementet tar fram en instruktion för den svenska förhandlingsdelegationens handlingslinje. Regeringens inställning är att förhandlingsarbetet ska bedrivas i en öppenhetsvänlig riktning, och bestämmelser som kan påverka svensk offentlighetsprincip och meddelarfrihet prioriteras i förhandlingarna.

Regeringen anför att den arbetar aktivt och på flera plan för en ökad öppenhet inom EU. Regeringen anser att det är av stor vikt att upprätthålla principerna om största möjliga öppenhet i EU-förvaltningen i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1049/2001 av den 30 maj 2001 om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar (öppenhetsförordningen). Regeringen anger att den bevakar att förordningens regler beaktas vid utformningen av bestämmelser om sekretess i nya rättsakter och att öppenhetsförordningen i största möjliga utsträckning görs tillämplig på handlingar som finns hos EU-organ och byråer genom hänvisningar till förordningen i de särskilda EU-förordningar som gäller specifikt för dessa organ och byråer.

Vidare anges att regeringen aktivt bevakar mål i EU:s domstolar som rör frågor om utlämnande av handlingar från EU:s institutioner och EU-organ och byråer samt att Sverige ofta intervenerar i den typen av mål för att få till stånd en öppenhetsvänlig tolkning av olika principfrågor. Enligt regeringen verkar Sverige också konsekvent i rådets arbetsgrupp för informationsfrågor för att rådets tillämpning av EU:s öppenhetsförordning ska leda till största möjliga transparens när frågor om utlämnande av rådets handlingar prövas. Detta anges även ha varit regeringens hållning i förhandlingsarbetet i fråga om en revidering av öppenhetsförordningen.

Utskottet har ställt sig bakom de överväganden som görs i propositionen och har välkomnat regeringens arbete med offentlighet och sekretess i EU-samarbetet (bet. 2017/18:KU3 s. 28, rskr. 2017/18:37).

Utskottets tidigare behandling

Vid behandlingen av kommissionens agenda om bättre lagstiftning för bättre resultat i november 2015 välkomnade konstitutionsutskottet kommissionens arbete för en bättre lagstiftning och ambitionen att införa mer öppenhet i lagstiftningsprocessen (utl. 2015/16:KU3). Utskottet anförde att ett öppet och effektivt beslutsfattande främjar den demokratiska legitimiteten. Utskottet framhöll vidare vikten av en ökad öppenhet och insyn i EU:s beslutsprocesser, inte minst när det gäller trepartsförhandlingarna mellan kommissionen, rådet och Europaparlamentet. I utlåtandet fanns ett särskilt yttrande (SD).

Utskottet hänvisade till det nämnda ställningstagandet i sitt yttrande till utrikesutskottet över kommissionens arbetsprogram för 2016 (2015/16:KU4y). I yttrandet fanns ett särskilt yttrande (SD).

Utskottet anförde våren 2016 i ett yttrande över skrivelse 2015/16:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2015 (2015/16:KU9y) att det är viktigt att värna öppenhet och transparens och att bevaka användningen av delegerade akter (2015/16:KU9y). I yttrandet framhölls att utskottet tidigare hade uttalat att ett öppet och effektivt beslutsfattande främjar den demokratiska legitimiteten, och att utskottet hade framhållit vikten av en ökad öppenhet och insyn i EU:s beslutsprocesser, inte minst när det gäller trepartsförhandlingarna mellan kommissionen, rådet och Europaparlamentet. Utskottet konstaterade även att det av skrivelsen framgick att regeringen verkade för en ökad öppenhet inom EU och att den aktivt arbetade med öppenhetsfrågorna. I yttrandet fanns en avvikande mening (SD) och ett särskilt yttrande (V).

Utskottet har senast i ett yttrande över skrivelse 2016/17:115 Verksamheten i Europeiska unionen under 2016 (2016/17:KU5y) välkomnat regeringens arbete för en ökad öppenhet i EU:s institutioner, bl.a. genom bevakningen av mål i EU-domstolen och tribunalen. Utskottet har också upprepat vikten av en ökad öppenhet och insyn i EU:s beslutsprocesser, inte minst när det gäller trepartsförhandlingarna mellan kommissionen, rådet och Europaparlamentet. I yttrandet fanns två avvikande meningar (SD, V).

Utskottets ställningstagande

Ett öppet och effektivt beslutsfattande främjar den demokratiska legitimiteten. Utskottet konstaterar att regeringen arbetar aktivt och på flera plan för en ökad öppenhet inom EU. Utskottet, som välkomnar detta arbete, anser därför inte att det finns skäl att föreslå sådana tillkännagivanden som efterfrågas i motionsyrkandena. Motionsyrkandena avstyrks.

Reservationer

1. Personlig integritet och konsumentskydd, punkt 1 (L)

av Tina Acketoft (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2017/18:3579 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkande 2 och
2017/18:3756 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkandena 5 och 6 samt
avslår motionerna
2017/18:432 av Robert Hannah (L) och
2017/18:1188 av Gunilla Nordgren (M).

Ställningstagande

Som konsumenter utför vi allt större del av våra inköp via nätet. Näthandeln innebär stora fördelar för konsumenten, t.ex. ett större utbud och bättre möjlighet att jämföra priser. Men den snabbt ökande andelen inköp via nätet gör också att konsumenterna lämnar ifrån sig allt mer uppgifter om sig själva och sina konsumtionsmönster, uppgifter som är mycket eftertraktad information för företagen. En omfattande vidareförsäljning av sådan information sker mellan företag på ett sätt som är omöjligt för konsumenterna själva att överblicka. Sammantagen ger denna information mycket stora möjligheter att kartlägga individers liv och tillvaro.

Företag på nätet använder alltför ofta konsumenters personuppgifter på ett vidlyftigt sätt. De flesta konsumenter har ingen chans att överblicka vilken information som lagras om dem, och hur den sprids vidare. I många fall är det också ett krav att de godkänner att informationen lagras och lämnas vidare för att över huvud taget kunna få tillgång till tjänsten. Detta skapar en väsentlig obalans i relationen mellan företagen och den enskilde konsumenten.

Konsumenters integritetsskydd behöver förstärkas. Lagstiftningen behöver förtydligas så att konsumenterna får ett fullgott skydd för sina personuppgifter vid näthandel. Företag behöver givetvis kunna spara uppgifter om sina kunder, men det behövs ett starkare skydd vad gäller vilken typ av uppgifter som får sparas och hur länge detta får ske utan att konsumenten förnyrar sitt medgivande. Personuppgifter bör inte utan tydligt medgivande få spridas till tredje part i vinst- eller marknadsföringssyfte. Konsumenten behöver också få möjlighet till insyn i vilka uppgifter som lagras, och möjlighet att få dem

raderade. Även skyddet mot marknadsföring direkt till barn på nätet behöver förbättras. Sverige bör arbeta på såväl den europeiska som den internationella arenan för en fungerande reglering om detta.

2. Kvalitetsverktyg för webbplatser, punkt 2 (SD, KD)

av Jonas Millard (SD), Fredrik Eriksson (SD) och Tuve Skånberg (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3094 av Tuve Skånberg m.fl. (KD) yrkande 2.

Ställningstagande

Hat och hot på nätet drabbar ungdomar, journalister, opinionsbildare och politiker. Kränkningarna på nätet måste tas på allvar och det behövs bl.a. preventiva åtgärder som leder till färre nätkränkningar.

Regeringen bör därför ge Datainspektionen i uppdrag att utveckla ett kvalitetsverktyg för sajter med hög integritetsstandard, samt överväga om det bör tas fram ett kvalitetsverktyg för internetjänster i relation till den personliga integriteten, likt truste.com, som innebär en märkning av sajter med hög integritetsstandard. Detta skulle vara ett sätt att belöna de sajter och tjänster som arbetar medvetet mot kränkningar på nätet.

3. Sekretessbrytande bestämmelse för SOS Alarm, punkt 3 (SD)

av Jonas Millard (SD) och Fredrik Eriksson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:888 av Adam Marttinen och Patrick Reslow (SD, -) yrkande 17.

Ställningstagande

Dagens sekretessregler och samtalsordning för larmsamtal till SOS Alarm innebär att polisen riskerar att få information senare än övriga räddningsaktörer. Detta leder till ett onödigt dubbelarbete och till att polisens insatser försenas, vilket i sin tur riskerar att medföra riskfyllda uttryckningar och ett försvårat polisarbete. Det är därför nödvändigt att sekretessreglerna ändras så att polisen kan få uppgifter om akuta ärenden samtidigt som den övriga räddningstjänsten.

4. Offentlighet i skolor med enskild huvudman, punkt 4 (SD)

av Jonas Millard (SD) och Fredrik Eriksson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:907 av Robert Stenkvist m.fl. (SD) yrkande 4.

Ställningstagande

Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) gäller för skolor som bedrivs i offentlig regi. Det innebär att handlingar som kommer in till, upprättas och förvaras på skolan är allmänna handlingar som alla har rätt att ta del av, med den begränsning som följer av gällande sekretessbestämmelser.

Huvudmän för fristående skolverksamhet, skolbarnsomsorg och förskoleverksamhet omfattas inte av offentlighets- och sekretesslagens bestämmelser. Friskolor behöver därför inte lämna ut handlingar i samma utsträckning som kommunala skolor, trots att de är offentligt finansierade. De kommunala och de fristående skolorna verkar därmed inte under jämlika förhållanden.

Samma principer om offentlighet för handlingar rörande verksamheten ska gälla för alla skolformer, oavsett huvudman. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag om detta.

5. Sekretessbrytande bestämmelse för statligt anställningsstöd, punkt 5 (SD, V)

av Jonas Millard (SD), Fredrik Eriksson (SD) och Mia Sydow Mölleby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3362 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 10.

Ställningstagande

Under de senaste fem åren har drygt 75 miljarder kronor betalats ut i statligt anställningsstöd till privata företag. Uppgift om vilka företag som har tagit del av bidragen och hur mycket pengar respektive företag har fått är belagt med sekretess med hänsyn till företagens affärsintressen.

Nuvarande ordning gör det svårt för myndigheter och journalister att granska vilka företag som tar emot statliga lönesubventioner och huruvida det förekommer överutnyttjande, felaktiga utbetalningar och andra oegentligheter. Allmänhetens insyn i hur skattemedel används bör väga tyngre än den enskilda företagarens affärsintressen. Det finns ett stort samhällsintresse och behov av transparens, öppenhet och insyn när det gäller hur de statliga lönesubventionerna används.

Regeringen bör göra det möjligt för myndigheter och journalister att granska vilka företag som tar emot statliga lönesubventioner samtidigt som skyddet för den enskildes integritet säkras.

6. Stärkt tillsyn på integritetsområdet, punkt 9 (L)

av Tina Acketoft (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3588 av Tina Acketoft m.fl. (L) yrkandena 7 och 9,
bifaller delvis motion
2017/18:361 av Nina Lundström (L) yrkandena 2 och 3 samt

avslår motion
2017/18:361 av Nina Lundström (L) yrkande 1.

Ställningstagande

Den nuvarande myndighetsstrukturen på integritetsområdet är föråldrad. Vi noterar att regeringen nu har aviserat att Datainspektionen ska bli central tillsynsmyndighet på integritetsområdet och att myndigheten ska byta namn till Integritetsskyddsmyndigheten. Vi anser att det bör vara ett första steg mot det förslag till utvidgat uppdrag för Datainspektionen som framläggs i Integritetskommitténs delbetänkande Hur står det till med den personliga integriteten? (SOU 2016:41).

Regeringen bör också i en årlig skrivelse till riksdagen redovisa utvecklingen när det gäller skyddet för den personliga integriteten. Skrivelsen bör avse såväl de legala förutsättningarna för integritetsskyddet som den övergripande utvecklingen vad gäller användningen av olika slags informationsteknik som påverkar integriteten.

7. En nätombudsman, punkt 13 (V)

av Mia Sydow Mölleby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3881 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 8.

Ställningstagande

Ingen människa ska behöva utsättas för förtal, hot eller andra allvarliga kränkningar, ändå sker detta i stor utsträckning på nätet och i sociala medier. Det behöver därför inrättas en funktion i samhället som har i uppdrag att stödja och hjälpa dem som utsätts för hot och kränkningar på nätet. Vi välkomnar regeringens avisering om att Datainspektionen ska bli central tillsynsmyndighet på integritetsområdet och att myndigheten delvis ska få ett ändrat uppdrag samt byter namn till Integritetsskyddsmyndigheten. Mot bakgrund av att den nya Integritetsskyddsmyndigheten i grunden är en tillsynsmyndighet samt att det ännu inte står klart hur dess uppdrag och verksamhet kommer att se ut vidhåller vi alltjämt att en nätombudsman, NätO, bör bildas och bl.a. ges verktyg och förutsättningar för att kunna hjälpa utsatta med råd och stöd. En nätombudsman skulle även kunna ha en samordnande

funktion i fråga om de olika åtgärder som vidtas på bl.a. myndighetsnivå när det gäller informationsinsatser m.m. för att öka medvetenheten och kunskapen kring nätthet. En nätombudsman bör därför inrättas.

8. Ökad insyn och öppenhet i EU, punkt 16 (L)

av Tina Acketoft (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2017/18:3194 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 18 och

2017/18:3684 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 7.

Ställningstagande

I en tid när flera krafter ifrågasätter EU-samarbetet och de grundprinciper om rörlighet, handel och mångfald som samarbetet står för, är det än viktigare att vi stärker transparensen och öppenheten inom EU, bl.a. genom att en offentlighetsprincip införs i hela unionens arbete. Genom att öka insynen i t.ex. ministerrådets omröstningar eller arbetsgrupper ökar också medborgarnas möjligheter till ansvarsutkrävande, vilket är viktigt för demokratisk kontroll och legitimitet. Vidare ska visselblåsare skyddas av meddelarfrihet efter svensk förebild. Detta bör regeringen verka för.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2017/18

2017/18:51 av Lars-Axel Nordell (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda behovet av en samlad lagstiftning i syfte att tydliggöra och förstärka tystnadsplikten för tolkar och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:117 av Björn Rubenson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sekretesslagen bör ses över så att tydliga regler kring anmälningsplikt och rättsstöd finns vid alla misstankar om brott i LSS-verksamheter och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:361 av Nina Lundström (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att stärka riksdagens möjlighet att följa utvecklingen av den personliga integriteten och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en integritetsmyndighet och integritetsinspektion och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en årlig skrivelse om integritet och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:432 av Robert Hannah (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om säkerställning av individens integritet vid datainsamling på nätet och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:865 av Teresa Carvalho m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i samband med den utlovade översynen av socialtjänstlagen även se över offentlighets- och sekretesslagen och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:888 av Adam Marttinen och Patrick Reslow (SD, -):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sekretessreglerna och samtalsordningen mellan SOS Alarm och länskommunikationscentral ska ändras så att polisen kan få uppgifter

om akuta ärenden samtidigt som övrig räddningstjänst och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:907 av Robert Stenkvist m.fl. (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentlighets- och sekretesslagen även ska gälla i skolor med enskild huvudman och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1188 av Gunilla Nordgren (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att se över vilka öppna register som behöver förändras för att stärka människors integritet och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:1289 av Lars-Arne Staxäng (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra för polisen att publicera bilder så att allmänheten kan hjälpa till att klara upp fler brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:1524 av Margareta Larsson (-):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över offentlighets- och sekretesslagen för att underlätta vårdnadsutredningar och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2029 av Anette Åkesson (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör säkerställas att det tas hänsyn till skyddet av den enskildes personliga integritet och tillses att det är möjligt att nyttja de fördelar som anonyma aggregerade data kan innebära för innovationer inom välfärden och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2047 av Lena Asplund (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sekretess vid ansökan om tjänst inom offentlig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2622 av Hanna Westerén m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga ytterligare åtgärder för att bekämpa hot och kränkningar på nätet – särskilt riktade mot personer verksamma i det offentliga rummet – och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:2803 av Ida Drougge (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att göra det möjligt att följa beslut hos kommuner, staten, landsting och regioner, med tillhörande bokföring och kvitton, i realtid genom en sökbar och öppen databas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:3094 av Tuve Skånberg m.fl. (KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett uppdrag till Datainspektionen och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3194 av Jan Björklund m.fl. (L):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige måste arbeta för ökad insyn och öppenhet i EU och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3362 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör göra det möjligt för myndigheter och journalister att granska vilka företag som tar emot statliga lönesubventioner, samtidigt som skyddet för den enskildes integritet säkras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:3579 av Robert Hannah m.fl. (L):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om konsumentens rättigheter på nätet och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3588 av Tina Acketoft m.fl. (L):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt tillsyn på integritetsområdet och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om årlig regeringsskrivelse till riksdagen om utvecklingen vad gäller skyddet för den personliga integriteten och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3684 av Annie Lööf m.fl. (C):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska driva att EU ska vara öppet och transparent, bl.a. genom att en offentlighetsprincip införs för hela unionens arbete, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:3756 av Ola Johansson m.fl. (C):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka regelverket för konsumentens personuppgifter och integritet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se till att konsumenter alltid kan radera sina personuppgifter från digitala tjänster som samlar information om användaren, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2017/18:3881 av Linda Snecker m.fl. (V):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör inrätta en nätombudsman och tillkännager detta för regeringen.